

ULIGHED I DANMARK

**Et samlet opråb for
Verdensmål #10 om
hvordan vi sammen
kan mindske uligheden
i Danmark**

INDHOLD

INDLEDENDE KAPITLER

FORORD Knud Vilby	3
FÆLLES OPRÅB	5
METODE	6
DELMÅL & INDIKATORER	8
BIDRAGSYDERE	10

DANMARK OG ULIGHED

KLIMA & ULIGHED Greenpeace	11
SUNDHED & ULIGHED FOA	13
KØN & ULIGHED Kvinderådet	15

VERDENSMÅL #10, DELMÅL I DANMARK

10.1: INDKOMST Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE)	17
10.2: INKLUSION AF ETNISKE MINORITETER Mellempfolkeligt Samvirke	20
10.3: DISKRIMINATION AF ETNISKE MINORITETER Mellempfolkeligt Samvirke	23
10.4: YDELSER Næstehjælperne	26
10.5: FINANSSEKTOR Oxfam IBIS & Mellempfolkeligt Samvirke	29
10.7: SOCIAL DUMPING & TVANGSARBEJDE 3F & Aalborg Universitet	32
OPFØRDRING	35

Kolofon:

Ulighed i Danmark — Et samlet opråb for Verdensmål #10 om hvordan vi sammen kan mindske uligheden i Danmark — 2019

Ansvarshavende: Lars Koch Redaktør: Ditte Ingemann Layout: Leo Scherfig

REGERINGER FORNÆGTER SANDHEDEN. VI SKAL TURDE SE DEN I ØJNENE

FORORD AF KNUD VILBY, SOCIUS

“Den tidligere regerings handlingsplan fra 2017 tegnede et rosenrødt billede af at dansk politik allerede var på linje med Verdensmålene og der næsten ingen ende var på begejstringen. Budskabet var, at vi stort set allerede havde indfriet målene, inden de nærmest var formulerede. Konklusionen på skønmaleriet var, at vi ikke behøver at gøre noget særligt. Det er en underdrivelse at sige, at handlingsplanen er på kant med sandheden”

Ulighed koster.

Ulighed koster sundhed, velfærd og livskvalitet for utroligt mange mennesker.

Men stor ulighed koster også rigtig mange penge for samfundet og for de rige.

For ti år siden udgav to britiske forskere, Richard Wilkinson og Kate Pickett, en undersøgelse af konsekvenserne af ulighed både i Europa og USA. Og konklusionerne var deprimerende klare.

I de meget ulige samfund er graden af tillid mellem mennesker mindre, langt flere lider af forskellige former for mentale eller psykiske sygdomme, børnedødelighed er højere, og de samlede levetidsforventninger er ringere, der er mere fedme, børnene klarer sig dårligere i skolen, der forekommer flere teenagefødsler, der er også flere mord, og der er relativt flere mennesker, der sidder i fængsel. Og den sociale mobilitet – altså det enkelte menneskes evne til og muligheder for at opnå et bedre liv – er ringere.

Selv de rigeste i samfundet betaler dyrt for den voldsomme ulighed. Højere kriminalitet er eksempelvis ikke blot en omkostning for de kriminelle selv og for deres direkte ofre, det er også en voldsom omkostning for samfundet. På samme måde med næsten alle de andre faktorer. Psykisk sygdom, dårlige uddannelsesresultater, fedme og teenage-

REGERINGER FORNÆGTER SANDHEDEN. VI SKAL TURDE SE DEN I ØJNENE

fødsler. Det gør alt sammen livet ringere for den enkelte, samtidig med at det påfører samfundet ekstra omkostninger.

Det har jo ingenting med Danmark at gøre, kan man påstå. Vi er klart et af de mest lige samfund i den vestlige verden, og også et af de lande, der kan fremhæves som et velfungerende samfund præget af relativ stor lighed.

Med større ret kan man spørge, hvorfor vi så småt er ved at sætte dette positive særpræg over styr. Danmark er stadig et relativt lige samfund, men de seneste 25 år er uligheden steget år for år. Indkomsterne i toppen stiger langt hurtigere end indkomsterne i bunden, som i visse perioder har været faldende. For det enkelte barn spiller det en større rolle end tidligere, hvor det er født og af hvem. I skåltalerne hylder vi stadig ideen om, at det danske samfund med gratis skolegang og frie sundhedsydelse, giver lige muligheder for alle. Men det er mere og mere en illusion. Vilkårerne og mulighederne er meget forskellige, som denne rapport viser.

Vi ved også, at hvis man ikke sætter aktivt ind politisk, stiger uligheden. De økonomiske mekanismer i samfundet vil automatisk øge afstanden mellem top og bund. Der er folk i toppen, der har større muligheder – og tjener mere – end der nogensinde tidligere har været tradition for i Danmark. Og der er dårligt stillede mennesker i bunden, som har vanskeligere ved at få et anstændigt liv i et stadigt mere kompliceret samfund.

Politikerne bagatelliserer typisk problemet. Pyt, siger de, om den voksende ulighed. Vi er jo stadig mere lige end næsten alle andre, så det skal nok gå. De tager ikke for alvor fat om problemet. De kan bedre lide at leve på fortidens renomme.

Reduktionen af ulighed er et af FN's Verdensmål for 2030, og mål 10 lyder, at vi skal "reducere ulighed i og mellem lande" og konkret hedder det, at "inden 2030 skal vi opnå og fastholde, at indkomsten for de fattigste 40 % af befolkningen stiger hurtigere end landsgennemsnittet". Det er faktisk en ganske voldsom udfordring, og intet tyder for øjeblikket på, at Danmark er på vej mod at opfylde målet.

Verdensmålene er universelle, hvilket betyder at de gælder for alle – både i syd og i nord. Det betyder, at et rigt veluddannet land som Danmark har særlige forpligtelser. Vi skal gå foran internationalt, således som Mette Frederiksen-regeringen har erkendt, dog uden at afsætte de nødvendige ressourcer. Men vi skal også løse problemerne herhjemme.

Med en ny regering ville det være oplagt at lave en ny handlingsplan for, hvad Danmark vil gøre for at bidrage til opnåelsen af verdensmålene. Den tidligere regerings

handlingsplan fra 2017 tegnede et rosenrødt billede af at dansk politik allerede var på linje med Verdensmålene og der næsten ingen ende var på begejstringen. Budskabet var, at vi stort set allerede havde indfriet målene, inden de nærmest var formulerede. Konklusionen på skønsmaleriet var, at vi ikke behøver at gøre noget særligt. Det er en underdrivelse at sige, at handlingsplanen er på kant med sandheden.

De 17 Verdensmål hænger uløseligt sammen. Når uligheden er for stor, vanskeliggøres kampen for andre mål, blandt andet klimamålene. Ordet "sammenhængskraft" bruges ofte som en forslidt kliche, men skal samfundet hænge sammen, samtidig med at vi gennemfører den nødvendige grønne omstilling, med reduktion i forbrug og belastninger af både nutid og fremtid, så kræver det en aktiv kamp for større lighed.

Det, vi har set i Danmark, har nærmest været det modsatte. Folketinget har brugt det sociale system til at reducere overførselsindkomster med det formål at skabe endnu større forskelle mellem rige og fattige. Andre dagsordener har været vigtigere end for eksempel at sikre bedre liv for de socialt mest udsatte børn. Mette Frederiksen-regeringen har på enkelte områder gjort det bedre i forhold til børnefamilierne. Men grundlæggende har den endnu ikke ændret kursen.

Det er nødvendigt, at Danmarks og Regeringens politik kommer på linje med målene i FN's bæredygtigheds mål. Både, når det gælder kampen mod at mindske uligheden og andre centrale verdensmål.

Indsatsen for verdensmålene er ikke bare noget, vi alle sammen kan være enige om. Det er svært og konfliktfyldt, og området er præget af, at mange - og måske især politikere - går med bind for øjnene.

Derfor er rapporter som denne vigtig. Vi skal kende udfordringerne og ikke lade os dysse til ro af politikere, der gerne vil have virkeligheden til at se langt pænere ud end den er.

FÆLLES OPRÅB

Vores verden er fuld af ulighed. Vi ser den hver dag i mødet med verdens og Danmarks mest udsatte mennesker. Ulighed kan virke uoverskuelig at tæmme, da den både rammer økonomisk, politisk og socialt, men med Verdensmålene har vi fået et globalt fælles sprog for en mere lige og bæredygtig verden.

FN's første globale statusrapport om implementeringen af Verdensmålene blev lanceret for nylig. Verdensmål 10, om mindre ulighed, er her fremhævet som en af de største udfordringer for at nå Verdensmålene. I mange lande er der en tendens mod mere ulighed.

Den samme tendens ses i Danmark. Derfor har vi på tværs af civilsamfund, tænketanke og fagforeninger slået os sammen i et fælles opråb mod den stigende ulighed. For netop at fremhæve paletten af udfordringer, der alle er samlet under ét Verdensmål. Derfor denne Danske Ulighedsrapport med udgangspunkt i Verdensmål 10.

Vores primære fælles anbefaling er, at regeringen udarbejder en årlig redegørelse for udviklingen i ulighed i Danmark, der som minimum dækker Verdensmål 10, men også de andre temaer slået an i denne rapport. På den baggrund skal der udarbejdes en handlingsplan mod ulighed. Anbefalingerne i denne rapport er et bidrag til en sådan handlingsplan.

Vi forventer også, at Regeringen vil udarbejde en ny handlingsplan for alle de 17 Verdensmål, hvor indsatsen mod ulighed er en hovedprioritet. Verdensmålene skal forstås og nås i deres sammenhæng, hvor ikke mindst fokus på at "alle skal med" er helt afgørende. Verdenssamfundet og Danmark har forpligtet sig på, at de svageste bliver inddraget i at fastlægge og nå målene, og at de svageste skal være i fokus og hjælpes først.

For nok er nok. Den stigende ulighed er tydelig i Danmark, og det skal handles på. Om det så gælder Danmarks ansvar for klimaudfordringer eller skattefileri, der rammer de fattigste. Eller uligheden i sundhed eller mellem kønnene, hvor danskere mærker forskel i livskvaliteten, afhængig af hvilket køn eller uddannelse, de har. Der bør også handles på den stigende forskel på om man er højt- eller lavtlønnet, eller endda er ramt af ydelsesnedskæringer. Ikke mindst har Danmark også et ansvar for at handle på den stigende diskrimination og manglende inklusion af etniske minoriteter, om det så gælder danskere, flygtninge eller migrantarbejdere.

“Verdensmålene skal forstås og nås i deres sammenhæng, hvor ikke mindst fokus på at “alle skal med” er helt afgørende. Verdenssamfundet og Danmark har forpligtet sig på, at de svageste bliver inddraget i at fastlægge og nå målene, og at de svageste skal være i fokus og hjælpes først.”

GREENPEACE

3F

FOA

kvinderådet

AE ARBEJDERBEVÆGELSENS ERHVERVSRÅD

SOCIUS

OXFAM IBIS

MELLEMFOLKELIGT SAMVIRKE **act:ionaid**

METODE

“Mellempfolkeligt Samvirke arbejder for at sikre, at folk selv kan finde de rette løsningsmodeller på de udfordringer, de står overfor. Her er empowerment essentielt, forstået som aktiv deltagelse i processer, hvor borgere organiserer sig i grupper for at styrke deres magt og selvtillid for at kunne handle. Metoden er deltagerbaseret, hvor mennesker i udsatte positioner bliver støttet i at reflektere over deres egen situation og identificere brud på rettigheder for at skabe handling og forandring.”

LÆSEVEJLEDNING

Rapporten er inddelt efter Verdensmål 10's syv delmål, dog undtaget delmål 10.6, da dette delmål har fokus på udviklingslande og ikke har relevans for Danmark¹. Hvert delmålskapitel suppleres med en case story, for bedre at forstå konsekvenserne af ulighed. Vi mener at der i ulighedsdebatten lyttes for lidt på de borgere, der rammes af ulighed, så vi håber at rapporten kan fungere som et talerør for dem. Rapporten indledes med tre kapitler, der analyser koblingen mellem ulighed og henholdsvis Klimakrisen; Ulighed i Sundhed; og Ulighed i Køn, som er vigtige temaer, vi ikke mener Verdensmål 10 dækker tilstrækkeligt. Alle kapitler er bygget op omkring sit specifikke emne og afdækker problematik, indikatorer og anbefalinger. Indikatorerne er et seriøst bud på at tilgå udfordringen med at monitorere Verdensmålene. Afsender af hvert kapitel står sammen med Mellempfolkeligt Samvirke på mål for de kapitler, de har udarbejdet.

INDIKATORER

For en succesfuld implementering af Verdensmålene, er målingen på de enkelte mål helt afgørende. Det har dog vist sig at være en udfordring for både FN, nationale regeringer og lokale aktører. De i alt 169 delmål under de 17 Verdensmål har hver en indikator, men det kan være vanskeligt, at finde data til at måle på disse. Det er også tilfældet i Danmark og for Danmarks Statistik, der har målingsansvaret herhjemme. Denne udfordring vil vi gerne komme til livs. Baseret på metodiske tilgange og dataindsamling, byder

rapporten derfor på nogle nye bud på indikatorer i henhold til Verdensmål 10. Vi håber, at de vil være inspirerende for læsere, Danmarks Statistik og ikke mindst beslutningstagere i arbejdet mod ulighed. Intentionen er, at indikatorerne fremadrettet vil blive målt årligt.

ALLE SKAL MED: DELMÅL 10.2 & 10.3

Det centrale løfte i verdensmålene er “leaving no one behind”, eller sagt på en anden måde: “Alle skal med” i den bæredygtige udvikling, og vi skal starte med de mest marginaliserede. Det er hensigten i 2030-dagsordenen at dette princip også gælder den løbende måling og opfølgning på Verdensmålene. Vi skal stille os ved siden af de mest udsatte i samfundet og spørge, hvordan fremskridtet ser ud fra deres perspektiv. Men i praksis er det ofte endt med, at det er eksperter og politikere, der måler på og diskutere fremskridt på vegne af andre – og desværre er resultatet ofte, at de udsatte grupper delvis eller helt bliver glemt i den diskussion. Hvis vi skal sikre den transformative tilgang til en mere bæredygtig verden, som Verdensmålene lægger op til, kræver det mod og nytænkning. Vi har derfor kastet os over mere kvalitative og deltagerbaserede metodiske tilgange i det oprigtige ønske om at inddrage og afdække målgrupper i samfundet, der er ramt af den stigende ulighed og lade dem komme til orde. For delmål 10.2 og 10.3 om henholdsvis mere inklusion og mindre diskrimination anvender vi som pilotprojekt et særligt metodisk fokus for at komme nærmere en afklaring af, hvordan vi kan måle på dem. Blandt mulige aktører, der er i risiko for social og politisk ulighed, fokuserer vi på minoriteter med anden etnisk baggrund, da det er den målgruppe vi i Mellempfolkeligt Samvirke arbejder med i Danmark. Det indebærer unge i fem socialt udsatte boligområder, som vi støtter til at søge indflydelse ved at organisere sig og få medbestemmelse i deres lokale boligområde.

Derudover arbejder vi rettighedsbaseret med flygtninge og asylansøgere for at styrke deres livsmuligheder og trivsel i hverdagen. Den tredje målgruppe er frivilligruppen Sammen mod Racisme, der via oplysning og debatter kæmper mod diskrimination. Valget af disse delmål skyldes, at vi i Mellempfolkeligt Samvirke er kritiske overfor både den gængse oversættelse af målene og den regulære måling, der ligger til grund for vurderingen af om målene indfries eller ej. Delmål 10.2 bliver konsekvent fejloversat i Danmark fra det engelske ‘empower and promote ... inclusion’ til det

1) <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg/10-mindre-ulighed/delmaal-06/indikator-1>

METODE

danske “promover ... inklusion”. En central del af delmålet – fokuset på empowerment – forsvinder altså ud af den danske oversættelse. Derudover er delmålet eneste officielle indikator fokuseret på økonomisk inklusion. Der er altså intet forsøg på at måle på de sociale og politiske aspekter i delmålet. Målingen for delmål 10.3 indebærer andelen af befolkningen, som har følt sig diskrimineret eller chikaneret på grundlag af en forskelsbehandling, der er forbudt ifølge den internationale menneskerettighedslovgivning. Men der er endnu ikke en FN-definition på denne indikator². For at bidrage til de manglende indikatorer om social og politisk inklusion i delmål 10.2 samt diskrimination i delmål 10.3, har vi kortlagt statistikker vedrørende inklusion og diskrimination af etniske minoriteter i Danmark. Vi nåede frem til, at Integrationsbarometret under Udlændinge- og Integrationsministeriet, der årligt udarbejdes af Danmarks Statistik og måler på ni målsætninger om integration, indeholder mange relevante data. Her er især to målsætninger om henholdsvis Medborgerskab og Ligebehandling relevante, da de specifikt beskæftiger sig med henholdsvis inklusion og diskrimination af etniske minoriteter.

EMPOWERMENT-TILGANGEN

Mellemfolkeligt Samvirke arbejder for at sikre, at folk selv kan finde de rette løsningsmodeller på de udfordringer, de står overfor. Her er empowerment essentielt, forstået som aktiv deltagelse i processer, hvor borgere organiserer sig i grupper for at styrke deres magt og selvtilid for at kunne handle. Metoden er deltagerbaseret, hvor mennesker i udsatte positioner bliver støttet i at reflektere over deres egen situation og identificere brud på rettigheder for at skabe handling og forandring. Det gælder også vores arbejde med etniske minoriteter i Danmark, og det falder os derfor naturligt at inddrage dem mest muligt og lade dem komme til orde i ulighedsdebatten. Vi har gennemført fokus-gruppeinterviews med vores tre nævnte målgrupper; unge i socialt udsatte boligområder; flygtninge; og frivilliggruppen Sammen mod Racisme med i alt knap 20 deltagere. Formålet var tredelt. Vi inddrog dem i Verdensmålsdebatten, for både at sikre, at dem, der måles på, også lyttes til, men også for at oplyse om deres rettigheder i forlængelse af politikernes løfter om en mere bæredygtig verden. Vi adspurgte dem om målingen bag Integrationsbarometret, for at sikre, at de følte sig repræsenteret i indikatorerne. Vi hørte dem om anbefalinger til beslutningstagere, for at lade dem komme til orde om, hvad de mener, der skal til for at hindre ulighed med hensyn til inklusion og diskrimination. Alt sammen i ønsket om at bidrage til løftet om “alle skal med”, og ikke mindst også komme det metodisk nærmere, hvordan vi bedst muligt måler på delmål 10.2 og 10.3, hertil på empowerment i arbejdet med inklusion, som lovet i delmål 10.2.

2) <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg/10-mindre-ulighed/delmaal-03/indikator-1>

DELMÅL OG INDIKATORER

DELMÅL 10.1: GØR ULIGHEDEN I INDKOMST MINDRE

Inden 2030 skal der opnås og fastholdes en gradvis indkomststigning for de nederste 40 % af befolkningen, der er højere end landsgennemsnittet.

INDIKATOR ANGIVET AF DANMARKS STATISTIK

Væksten i husholdningsudgifter eller indtægt pr. indbygger blandt de nederste 40 % af befolkningen og den samlede befolkning.

VORES BUD

Vi anbefaler, at udviklingen i bunden af indkomstskalaen sammenstilles med udviklingen blandt top 10 % og top 1 %. Dertil anbefaler vi at måle på løngabet mellem topledelse og medarbejdere.

DELMÅL 10.2: PROMOVER STØRRE SOCIAL, ØKONOMISK OG POLITISK INKLUSION FOR ALLE

Inden 2030 skal enhver, uanset alder, køn, handicap, race, etnicitet, oprindelse, religion eller økonomisk eller anden status, i højere grad inddrages i sociale, økonomiske og politiske beslutninger.

INDIKATOR ANGIVET AF DANMARKS STATISTIK

Økonomisk inklusion: Andel af mennesker, der lever for under 50 % af medianindkomsten, fordel på alder, køn og personer med handicap.

VORES BUD

Social og politisk inklusion: Vi anbefaler Integrationsbarometrets Medborgerskab indikator, der årligt måler på hvor mange indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der føler sig inkluderet i det danske samfund og deltager i samfundslivet.

DELMÅL 10.3: GIV ALLE LIGE MULIGHEDER, OG STOP DISKRIMINATION

Alle skal sikres lige muligheder, ligesom samfundsforårsaget uligheder skal reduceres, bl.a. ved at afskaffe diskriminerende love, politikker og skikke, og ved at fremme hensigtsmæssig lovgivning, politikker og foranstaltninger til at imødegå dette.

INDIKATOR ANGIVET AF DANMARKS STATISTIK

Andel af befolkningen, som har rapporteret, at de personligt har følt sig diskrimineret eller chikaneret indenfor de foregående 12 måneder på grundlag af en forskelsbehandling, der er forbudt ifølge den internationale menneskerettighedslovgivning. Danmarks Statistik oplyser at der endnu ikke er en FN-definition på denne indikator.

VORES BUD

Vi anbefaler Integrationsbarometrets Ligebehandling indikator, der årligt måler på, hvor mange indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der oplever forskelsbehandling.

DELMÅL 10.4: FØR POLITIK, DER FREMMER FINANSIEL OG SOCIAL LIGHED

Der skal vedtages politikker, især finans-, løn- og socialpolitik, og gradvist opnås større lighed.

INDIKATOR ANGIVET AF DANMARKS STATISTIK

Arbejdskraftens andel af BNP, herunder løn og overførsel til social sikring. Arbejdskraftens andel af BNP skal stige i forhold til kapitalens andel, hvis der skal opnås større lighed.

VORES BUD

Vi anbefaler at man også måler på andelen af fattige børn i Danmark, her med tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

DELMÅL OG INDIKATORER

DELMÅL 10.5: REGULER DE GLOBALE FINANSIELLE MARKEDER OG INSTITUTIONER BEDRE

Regulering og overvågning af de globale finansielle markeder og institutioner skal forbedres, og implementering af disse regulativer skal styrkes.

INDIKATOR ANGIVET AF DANMARKS STATISTIK

Indikatorer af finansiell soliditet. Danmarks Statistik oplyser at der endnu ikke er en FN-definition på denne indikator.

VORES BUD

Vi anbefaler Tax Justice Networks Indeks, der viser gennemsnitlighed i lande baseret på 20 indikatorer. Vi anbefaler også selskabsskatten som indikator på om konkurrence mellem lande om skat kan afløses af samarbejde.

DELMÅL 10.6: UDVIKLINGSLANDENE SKAL REPRÆSENTERES BEDRE I FINANSIELLE INSTITUTIONER

Udviklingslandene skal sikres øget repræsentation og stemme i beslutningstagning i de internationale økonomiske og finansielle institutioner, med henblik på at opnå mere effektive, troværdige, ansvarlige og legitime institutioner.

INDIKATOR ANGIVET AF DANMARKS STATISTIK

Andel af medlemmer og stemmerettigheder fra udviklingslande i internationale organisationer.

VORES BUD

Ifølge Danmarks Statistik vurderes denne indikator ikke som relevant for Danmark, da Danmark ikke er rubriceret som et udviklingsland. Indgår derfor heller ikke i denne rapport. Vi anbefaler at Danmark på alle måder arbejder for at fremme udviklingslandenes repræsentation og stemme i internationale fora om økonomi, finansiell regulering og skat.

DELMÅL 10.7: FØR ANSVARLIG OG VELSTYRET MIGRATIONSPOLITIK

Der skal faciliteres en velordnet, sikker, regulær og ansvarlig migration og mobilitet af for personer, herunder gennem implementering af planlagte og velforvaltede migrationspolitikker.

INDIKATOR ANGIVET AF DANMARKS STATISTIK

Der angives to indikatorer. Dels ansættelsesomkostningerne båret af medarbejdere som andel af den årlige indtægt i bestemmelseslandet, der i øjeblikket undersøges for om data findes hertil. Dels andel af lande, der har implementeret en velforvaltet migrationspolitik, som vurderes at Danmark har gennemført som en del af national lovgivning og offentlig forvaltning.

VORES BUD

Det er vigtigt også at inddrage arbejdsmarkedets partnere for at sikre at migrantarbejdere i Danmark er under samme vilkår og har samme rettigheder som danske arbejdstagere, hvad angår løn og arbejdsforhold. Vi anbefaler derfor Arbejdstilsynets og skattestyrelsens kontroller med social dumping / år. Arbejdstilsynets afgørelser pålagt udenlandske virksomheder ift. social dumping. Andels af afgørelser der er alvorlige (forbud og straksforbud). Bevillinger til myndighedsindsats hhv. Arbejdstilsyn, skat og politi / mio. kr.

BIDRAGSYDERE

KNUD VILBY, p.v.a. SOCIUS En ideopolitisk tænketank, der på et uafhængigt partipolitisk grundlag har som formål at bringe nye ideer på banen for social bæredygtighed; at fremme FN's Verdensmål; og at understøtte sociale bevægelser. Alt sammen for at bidrage til en mere social bæredygtig fremtid.

GREENPEACE Verdens største internationale uafhængige miljøorganisation, der taler miljøets interesser med fokus på klimakrisen, beskyttelsen af livet til lands og til havs.

FOA Danmarks tredjestørste fagforbund med medlemmer indenfor offentlig service inklusiv arbejde med børn, syge, ældre og personer med handicap. FOA varetager lønmodtagernes interesser på arbejdsmarkedet inklusiv lønforhandlinger, rådgivning i faglige sager og er høringsberettiget i lovgivning om løn- og arbejdsvilkår.

KVINDERÅDET En paraplyorganisation bestående af 42 forskellige samfundsorganisationer. Arbejder for at forbedre kvinders rettigheder og vilkår med det formål at fremme ligestilling nationalt og internationalt i et bæredygtigt samfund, hvor ligestilling er en grundlæggende værdi for demokratiet.

ARBEJDERBEVÆGELSENS ERHVERVSRÅD (AE) En økonomisk-politisk tænketank og et samfundsøkonomisk analyseinstitut, der arbejder for at fremme den sociale retfærdighed i Danmark. Dets overordnede formål er at udarbejde og formidle samfunds- og erhvervsøkonomisk viden samt løsningsideer til gavn for lønmodtagere og for at fremme den sociale retfærdighed.

MELLEMFOLKELIGT SAMVIRKE En civilsamfundsorganisation, der arbejder imod ulighed og for at skabe demokratisk og bæredygtig forandring. Arbejder især med unge og støtter arbejdet for verdens fattigste i det globale syd og de mest marginaliserede i Danmark. Medlem af føderationen ActionAid International.

NÆSTEHJÆLPERNE Et netværk imod fattigdom og for protest og praktisk hjælp til reformramte. Blev oprettet som direkte følge af kontanthjælpsloftet, som de mener bør afskaffes. Netværket består af frivilligt drevne lokalgrupper, hvor man støtter hinanden med madvarer, tøj, legetøj mm.

OXFAM IBIS En civilsamfundsorganisation, der bekæmper ulighed og arbejder for et økonomisk system, som virker for alle – og ikke kun de rigeste. Målet er en social og politisk retfærdig verden, hvor alle mennesker har lige adgang til uddannelse, indflydelse og ressourcer.

3F Danmarks største fagforening, der organiserer ufaglærte og erhvervsuddannede lønmodtagere. 3F arbejder for medlemmernes interesser ved at forhandle overenskomster, føre faglige sager samt yde faglig rådgivning og vejledning.

GLOBAL REFUGEE STUDIES (GRS), AAU Er en tværvideenskabelig forskningsenhed, der blandt andet leverer kritisk forskning om migration, flygtninge og konflikt, med særlig fokus globale forhold mellem sociale, politiske og økonomiske processer og de konkrete hverdagsliv. GRS' kerneforskningsområder er blandt andet grænsekontrol, im(mobilitet), human trafficking, integrationspolitik og humanitære interventioner. Samarbejder med 3F om forhold for migranter i Danmark.

KLIMAKRISEN ER OGSÅ EN ULIGHEDSKRISE

AF GREENPEACE,
MADS FLARUP CHRISTENSEN

I bund og grund er klimakrisen dybt uretfærdig. De, der har gjort mindst for at skrue temperaturerne i vejret, er samtidig dem, der bliver hårdest ramt af de stigende vandstande, de mere og mere intense orkaner, ulideligt lange tørkeperioder og andre ekstreme vejrphenomener.

I 2015 fremlagde OXFAM tal, der viste at de 10 % rigeste i verden på det tidspunkt stod for omkring 50 % af det samlede CO₂-aftryk på det personlige forbrug. I Danmark har de 20 % rigeste et dobbelt så stort aftryk som de 20 % fattigste. Historisk er det altså i høj grad de rige industrialiserede lande, der har bygget deres velstand på et højt forbrug – og det er således også dem, der står med det historiske ansvar.

Klimakrisen og ulighedskrisen er nogle af de største udfordringer i arbejdet med at nå Verdensmålene, men det er heldigvis både muligt og rigtigt at tackle begge kriser samtidig. Det handler grundlæggende om retfærdighed, men også om at det ikke er muligt, at gennemføre en radikal, grøn omstilling uden at hele verdens befolkning er med.

Det er vigtigt, at vi finder den nødvendige finansiering, så vi kan nå både Verdensmål 10 om mindre ulighed og Ver-

densmål 13 om en langt bedre klimaindsats. Det er vigtigt, at vi efterlever det grundlæggende princip i FN's globale klimakonvention om, at de rige lande skal levere finansiering til udviklingslandene, så de blandt andet kan tilpasse sig de klimaforandringer, de allerede mærker nu og som i fremtiden kun bliver værre. Desværre kniber det gevaldigt med at finde de 100 milliarder dollars inden 2020, som det ellers var blevet aftalt på COP15, Klimatopmødet i København i 2009. Faktisk vil de 100 milliarder dollars ikke engang være i nærheden af at være tilstrækkelige til at hjælpe de fattige og mest sårbare lande. Derfor anbefaler vi, at Danmark udover den fattigdomsorienterede udviklingsbistand, der i øjeblikket er på 0,7 % af BNI, også afsætter en pulje til klimabistand på mindst fem milliarder kroner om året. Det svarer til Danmarks fair andel af de 100 milliarder dollars.

“Det er ikke kun en mellemstatslig opgave, at sikre, at de bredeste skuldre bærer det tungeste læs. Det er også en national opgave – for alle klodens lande.”

Det bliver ofte fremført, at Kina nu er verdens største udleder af CO₂ – eller at Indiens udledning stiger eksplosivt. Men de tal fortæller ikke hele historien. Faktisk dækker de over nogle af de grundlæggende uretfærdigheder, der stadig eksisterer. I tilfældet med Kina, så dækker det (heldigvis) til dels over, at levestandarden stiger, men også over, at de rige lande ikke længere producerer mange af de goder, som vi i stor stil forbruger – fra mobiltelefoner til hårde hvidevarer. Derfor tæller en væsentlig del af vores forbrug slet ikke med i det nationale klimaregnskab. Vi har simpelthen eksporteret en del af vores egen CO₂-forurening til det globale syd. I tilfældet med Indien, glemmer folk ofte, at inderne stadig – trods en overordnet stigende del af den globale CO₂-kage – stadig udleder markant mindre pr. person, end den gennemsnitlige person i vesten.

Det er ikke overraskende, at lande som for eksempel Indien vil søge at skabe bedre levevilkår deres borgere gennem vækst. Det er her, at de rige lande har et stort ansvar for at leve op til deres løfte om finansieringen af verdensmålene, herunder finansieringen af bæredygtige løsninger i fattigere lande, der forbedrer deres levestandard, uden at de begår de samme fejl som de rige lande.

KLIMAKRISEN ER OGSÅ EN ULIGHEDSKRISE

Alle skal med ombord i denne bæredygtige omstilling – det ligger helt eksplicit i verdensmålsløftet 'leave no one behind'. Og det er vigtigt i forhold til både uligheds- og klimakrisen. De smalleste skuldre skal ikke bære omkostningerne for den omfattende grønne omstilling. Det er afgørende, at de fattige lande får økonomisk, politisk og teknologisk støtte til at gå fra sort til grønt og til alle de positive sidegevinster i form af eksempelvis renere luft og bedre adgang til energi.

Det er ikke kun en mellemstatslig opgave, at sikre, at de bredeste skuldre bærer det tungeste læs. Det er også en national opgave – for alle klodens lande. Klimaafgifter og klimaregulering skal designes klogt, så de enten fungerer som en progressiv skat eller ved at eventuelle ulighedsskabende effekter delvist kompenseres gennem indtægterne. På den måde undgår vi at skabe social slagside – som det eksempelvis skete i Frankrig, hvilket fik de såkaldte 'Gule Veste' på gaden – når vi de næste år skal transformere vores samfund til en bæredygtig model.

INDIKATOR

Til vurdering af Danmarks bidrag til mindskning af klimaforandringer, anbefaler vi at måle på klimabistand fra Danmark til udviklingslandene, da det er her vi vurderer Danmark som et rigt land kan bidrage bedst muligt til at mindske uligheden i henhold til konsekvenser af klimaforandringer, der rammer værst i det globale syd.

Ekstra klimabistand til udviklingslandene ud over de 0,7 % i udviklingsbistand³.

Datagrundlag: Regeringens Udviklingspolitiske Prioriteter 2019: 0 kroner. Regeringen lægger op til at der ikke gives supplerende bistand til klimakrisen ud over de 0,7 % af BNP Danmark giver i udviklingsbistand.

ANBEFALINGER

- Klimafinansiering til fattige og sårbare lande skal øges markant – både til at gennemføre en bæredygtig omstilling og til tilpasning, som er notorisk underprioriteret. Danmark bør afsætte en pulje til klimabistand på mindst fem milliarder kroner om året – som supplement til udviklingsbistanden, der i øjeblikket er på 0,7 % af BNI.
- Rige lande som Danmark skal hurtigst muligt vedtage politik og konkrete handlinger, der er i overensstemmelse med målet om at holde den globale opvarmning på under 1,5 grader (det såkaldte 1,5 graders mål, som blev vedtaget i Paris i 2015) – og dermed vise vejen til en verden, hvor konsekvenserne af klimakrisen begrænses mest muligt.

3) <https://um.dk/da/danida/strategi%20og%20prioriteter/prioritetsplaner/>

DEN SOCIALE ULIGHED I SUNDHED ER VOKSENDE

AF FOA,
BENT GRAVERSEN

Det kan lyde paradoksalt, men selvom Danmark har en relativ lav økonomisk ulighed og et lige og let tilgængeligt sundhedsvæsen, har vi alligevel store sociale uligheder på sundhedsområdet. Mennesker med kort uddannelse eller en lav indkomst bliver i gennemsnit hyppigere ramt af sygdom og dør tidligere end mennesker med en længere uddannelse og bedre indkomst.

De fleste store folkesygdomme forekommer oftere hos personer med kortere uddannelser og/eller lavere indkomster. Sandsynligheden for at være registreret med diabetes, apopleksi, iskæmiske hjertesygdomme, KOL, depression eller skizofreni stiger systematisk i takt med et faldende uddannelsesniveau.

En del af den sociale ulighed i sundhed er knyttet til, at de kortuddannede ryger, drikker og er inaktive. Men dette ændrer ikke ved, at de sociale forskelle, hvad angår andre typer belastninger – økonomisk ulighed, ulighed i levestandard, dårlige boliger, belastende arbejdsmiljø og arbejdsforhold og andre tilsvarende strukturelle forhold er meget vigtige for at forklare ulighed i sundhed, middellevetid, mv.

Disse uligheder er blevet tydeligere op gennem den sidste del af det 20. århundrede. Det kan ses på en af de vigtige indikatorer for udviklingen i den sociale ulighed i sundhed, nemlig udviklingen i den sociale ulighed i middellevetid.

I 1987 var forskellen mellem lav- og højindkomstgrupperne i middellevetid på 5,5 år for mænd og 5,3 år for kvinder. I 2009 var forskellen steget til henholdsvis 9,9 og 6,2 år. Selvom forskellen fra 2009 til 2016 er faldet en smule for både mænd og kvinder, er det langtfra lykkedes at reducere uligheden til samme niveau som i 1987.

Den sociale ulighed i sundhed er ikke et isoleret fænomen. Den smitter af på andre områder. Er der social ulighed i sundhed, bidrager det til ulighed på andre områder. En brandmand og en social- og sundhedsassistent har langtfra de samme muligheder for at klare deres arbejdsbelastninger, som en IT-ingeniør og en bankdirektør har for at klare deres jobs.

De kortuddannede rammes dobbelt af social ulighed i sundhed. Først har de kortuddannede en større risiko for at blive syge. Dernæst får sygdommen ekstra store konsekvenser for de kortuddannedes tilknytning til arbejdsmarkedet. Det gælder ikke mindst langtidskonsekvenserne, hvor uligheden i sundhed medvirker til alvorlige skævheder for seniorlivet.

“Social ulighed i sundhed er i bred forstand knyttet til menneskers forskellige sociale positioner i samfundet og deres helbred.”

Når politikerne siger, at vi alle sammen skal arbejde længere og derfor vente længere og længere på folkepensionen, så er vilkårene for at gøre det meget ulige fordelt. Sygdomme og et langt arbejdsliv tærer mest på de kortuddannedes arbejdsevner, og det kan derfor ikke undre, at der er langt flere kortuddannede, der siger, at de ikke regner med at kunne klare jobbet helt frem til pensionsalderen, som er blevet højere og højere.

I en måling foretaget af analyseinstituttet Wilke for Avisen.dk svarer 36 % af dem, der alene har en 9. klasse bag sig, at de ikke tror på, at de kan holde til folkepensionsalderen. Blandt dem med lang videregående uddannelse er der kun 14 %, der tvivler på, at de kan holde til at arbejde, til de kan gå på folkepension⁴.

Hvordan kan det være, at social ulighed i sundheden stadig er et omfattende og alvorligt samfundsproblem, når nu Danmark tilsyneladende har gode forudsætninger i form af relativ lav økonomisk ulighed samt fri og lige adgang til sundhedsvæsenet?

Det skyldes blandt andet, at vi trods fri og lige adgang til størstedelen af sundhedsvæsenet endnu ikke er nået dertil,

4) *Wilkemåling for Avisen.dk* Undersøgelsen er foretaget i uge 8 blandt 1.007 repræsentativt udvalgte deltagere. Til spørgsmålet er kun 693 deltagere i arbejde blevet spurgt.

DEN SOCIALE ULIGHED I SUNDHED ER VOKSENDE

hvor der er lighed i brugen af sundhedsvæsenets ydelser. Forskning har vist, at brugen af sundhedsvæsenets ydelser varierer med social baggrund. Personer med kort eller ingen uddannelse synes at have sværere ved at navigere i sundhedsvæsenet, forstå og følge information om medicin og behandling, og det kan medføre en social skævhed i behandling og behandlingsresultat.

En anden afgørende årsag er at social ulighed i sundhed ikke kun er et spørgsmål, der kan isoleres til sundhedspolitik. Social ulighed i sundhed er i bred forstand knyttet til menneskers forskellige sociale positioner i samfundet og deres helbred. Det er derfor nødvendigt at satse bredt på både sundhedssektorens egen og andre sektorerers potentialer, hvis det skal lykkes effektivt at reducere social ulighed i sundhed.

INDIKATOR

Til vurdering af sundhed og ulighed anbefaler vi at måle på forskel i middellevetid mellem høj- og lavindkomstgrupper fordelt på mænd og kvinder, da det giver et tydeligt indblik i uligheden indenfor sundhed. Som ses i tabellen nedenfor lever mænd med høj indkomst 9,5 år længere end mænd med lav indkomst, mens det for kvinder er 5,8 års forskel. Forskellen i middellevetid mellem høj- og lavindkomstgrupper er fra 1987 til 2009 steget med 4,5 år for mænd og lige under ét år for kvinder, hvorefter forskellen er reduceret marginalt frem mod 2016.

ANBEFALINGER

Hvis Danmark for alvor skal reducere social ulighed i sundhed og social ulighed i seniorlivet, vil det kræve en langt mere målrettet og prioriteret indsats:

- Investeringer i en plan for reduktion af den sociale ulighed i sundhed. Fra børns tidlige kognitive, emotionelle og sociale udvikling og børnefattigdom over arbejdsmiljø og sundhedsadfærd i ungdom og arbejdsliv til et seniorarbejdsmarked med større fleksibilitet i arbejdskravene og bedre tilpasning af arbejdsmiljøet til bl.a. seniorerne.
- Et partnerskab mellem sundhedsvæsenets forskellige aktører om at skabe mere social lighed i sundhedsvæsenets behandling, pleje og rehabilitering. Dette gælder ikke mindst de kroniske og langvarige sygdomme, som ofte rammer kortuddannede og socialt svagt stillede.
- En revurderet politik for øget lighed i sundhed og livsmuligheder i seniorlivet. En revurdering af, hvorledes den eksisterende sociale ulighed i sundhed, arbejdsevne og middellevetid giver varierende muligheder og udfordringer for at realisere et politisk ønske om stadig senere tilbagetrækning.

TABEL 1. MIDDELLEVETID FOR MÆND OG KVINDER 1987, 2009 OG 2016, OPDELT PÅ INDKOMSTGRUPPER

	MÆND					KVINDER				
	1987	2009	2016	Stigning i år 1987-2016	Stigning i pct. 1987-2016	1987	2009	2016	Stigning i år 1987-2016	Stigning i pct. 1987-2016
LAVINKOMST	69,1	71,5	73,8	4,7	7	74,8	78,1	80,2	5,4	7
HØJINKOMST	74,6	81,4	83,3	8,7	12	80,1	84,3	86	5,9	7
FORSKEL ML. HØJ- OG LAVINKOMST	5,5	9,9	9,5	4	73	5,3	6,2	5,8	0,5	9

Kilderne til indikatorene for de forskellige år er: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Statens Institut for Folkesundhed: Stigende social ulighed i levetiden, 2011 samt Sundheds- og Ældreministeriet i svar til Sundheds- og Ældreudvalget 2017-18, SUU Alm. del endeligt svar på spørgsmål 1291. Beregninger på baggrund af Danmarks Statistik

<https://www.regeringen.dk/media/3316/stigende-levetider-for-alle-befolkningsgrupper.pdf>

https://www.sdu.dk/sif/-/media/sidste_chance/images/sif/ugens+tal/ovrigt_kilder_til_ut/stigende_social_ulighed_i_levetiden.pdf

MERE LIGESTILLING GIVER MINDRE ULIGHED

AF KVINDERÅDET,
LISE JOHANSEN & INGE BIEHL HENNINGSEN

Hvis vi vil have mindre ulighed i verden, er ligestillingen mellem mænd og kvinder afgørende. På globalt plan er det i høj grad kvinder, der lever i fattigdom. Det er i høj grad kvinder, som arbejder på det uformelle arbejdsmarked – i private hjem, i landbruget og i baglokaler og farlige fabrikshaller. De er mindst mobile og har ringest adgang til ressourcer og indflydelse. Samtidig er kvinder – både globalt og nationalt – i højere grad end mænd, ene-forældre. Det betyder, at fattigdom har konsekvenser for andre end dem selv. På samme måde, som det modsatte – økonomisk og social fremgang – også har det.

Køn er altså vigtigt at have øje for – både for at forstå uligheden, men også for at formindske den. Det kan data og indikatorer hjælpe os med. Forudsat, at vi altid husker at opdele dem på køn.

På mange måder har Verdensmålene heldigvis og allerede blik for sammenhængen mellem ligestilling og økonomisk og social udvikling for alle. Det står blandt andet formuleret, at “ubetalt omsorgsarbejde [skal] synliggøres og værdien afspejles i de økonomiske beslutninger”. Det peger ikke bare på et opgør med BNP som eneste relevant mål for samfundsmæssig velstand, men sætter også fokus på værdien af det ubetalte arbejde, som i overvejende grad udføres af kvinder. Det er interessant at få målt globalt, men også nationalt.

På samme måde er kravet, om at man skal sikre “offentlige tjenester, infrastruktur og social beskyttelse” vigtigt – også i en dansk sammenhæng. Den offentlige sektor er både en stor og vigtig arbejdsplads for kvinder og samtidig afgørende for, at kvinder kan være på arbejdsmarkedet og er sikret en økonomisk tryghed. Men det er også vigtigt, at være opmærksomme på ændringer i dette niveau og hvad de har af konsekvenser for ligestilling og lighed, eksempelvis: Hvad betyder besparelser på offentlige service for kvinders beskæftigelse og arbejdstid? Hvem bliver ramt af lavere sociale ydelser? Og hvad betyder det for uligheden i samfundet?

Et eksempel er den politiske beslutning om at indføre et kontanthjælpsloft, hvor man i foråret 2016 skar rådighedsbeløbet for en enlig forælder på kontanthjælp med godt 2.000 kroner om måneden – syv ud af ti, der blev ramt, var kvinder. Det samme gjorde sig gældende med beslutningen om en integrationsydelse, der låste flygtninge fast på en ydelse, der gør det umuligt at leve et almindeligt liv. Begge dele bidrog til en øget ulighed i Danmark, der særligt rammer kvinder.

“Selvom vi bryster os på at være et af de mest ligestillede lande i verden, ligger Danmark kun middel for bruttolønforskellene mellem mænd og kvinder indenfor EU.”

I de nordiske lande er lønforskellen mellem kvinder og mænd i de sidste 20 år svinget mellem 15 og 20 %. Kvinders ringere indtjening skyldes blandt andet, at de fag, som beskæftiger en stor del af den kvindelige arbejdsstyrke, er lavtlønsfag. Derfor er det interessant i en dansk og nordisk sammenhæng, når det med Verdensmålene er blevet formuleret, at verdens lande skal sørge for, at indkomsten “hos de lavest placerede 40 % af hvert lands befolkning vokser hurtigere end gennemsnittet i årene frem til 2030”. Det er en klar udfordring af det forhold, at lønrelationerne mellem sektorer og fagområder længe har været uændrede, hvilket over tid har fastholdt den lave indplacering af de store kvindefag i den offentlige sektor. Det er et opgør med den økonomiske udvikling, der længe har været præget af en øget polarisering mellem de rigeste og de fattigste – og mellem mændene og kvinderne.

MERE LIGESTILLING GIVER MINDRE ULIGHED

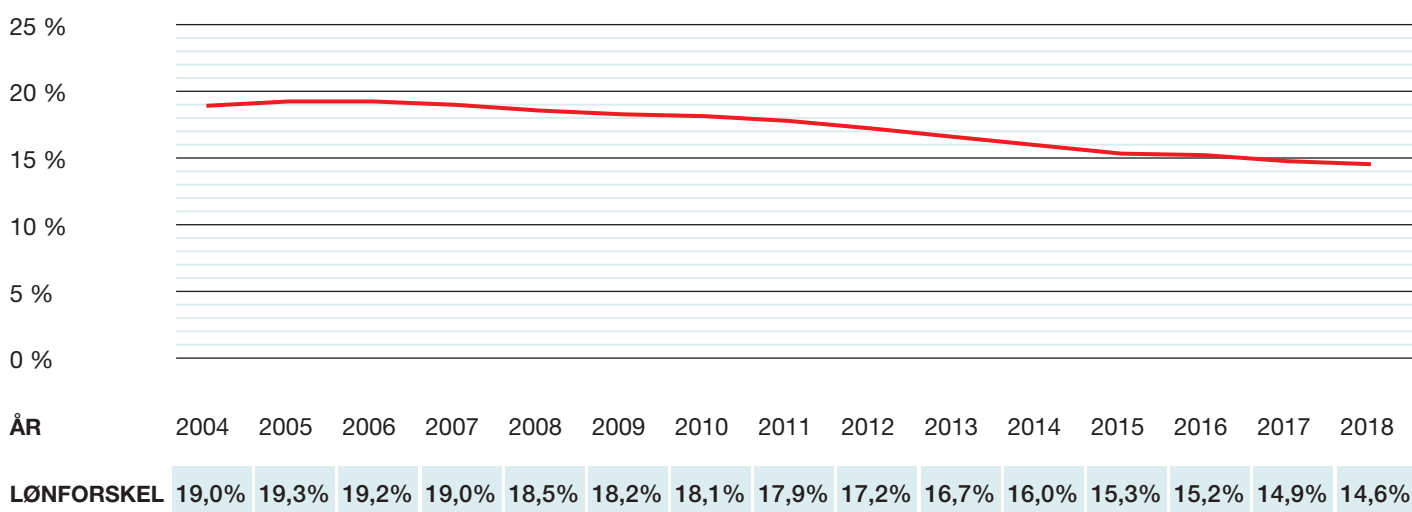
INDIKATOR

Til vurdering af ulighed mellem mænd og kvinder i Danmark, anbefaler vi at måle på lønforskel beregnet i forhold til kvinders løn. Som set i tabellen nedenfor, er der sket et fald fra 19 % til 14,6 %, hvilket er en positiv tendens, men er fortsat en markant forskel på flere tusind kroner om måneden. Selvom vi bryster os på at være et af de mest ligestillede lande i verden, ligger Danmark kun middel for bruttolønforskellene mellem mænd og kvinder indenfor EU⁵.

ANBEFALINGER

- Der skal fra politisk side ydes en stærkere indsats for ligeløn mellem kønnene så løngabet mellem mænd og kvinder bliver mindre.
- Alle politiske beslutninger skal undersøges for konsekvenser for ligestilling og lighed.
- Al data og alle indikatorer skal opdeles efter køn. Dette skal både bidrage til bedre forståelse for ulighed mellem kønnene samt skabe et stærkere fundament for at formindske den.

TABEL 2. BRUTTOLØNFORSKELLEN, I FORHOLD TIL KVINDERS LØN

Baseret på tal fra Statistikbanken hos Danmarks Statistik:

<https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=LIGELI1&PLanguage=0>

5) <https://www.vive.dk/media/pure/6990/1686844> s. 50

KAPITEL 10.1: DEN VOKSENDE ULIGHED HAR SAT TURBO PÅ SIDEN KRISEN

AF ARBEJDERBEVÆGELSENS ERHVERVSRÅD (AE),
LARS ANDERSEN OG MIKKEL HARBOE

En af de mest konkrete ulighedsmålsætninger i verdensmålene er delmål 10.1, der går på at mindske indkomstforskellen mellem top og bund ved, at indkomsten for de nederste 40% skal vokse mere end for befolkningen i gennemsnit. Her har det gået den gale vej i Danmark.

I Danmark er uligheden steget de seneste 25 år, og særligt siden 2010 efter finanskrisen. Siden krisen har de rigeste 10% set deres reale indkomster vokse med 18%, mens de 40% af befolkningen, der ligger i den nedre del af indkomstskalaen, kun har haft en indkomstfremgang på 2%, når der renses for prisstigninger. Til sammenligning har befolkningen i gennemsnit oplevet reale indkomststigninger på lige under 9% siden krisen.

Væksten i de 10% rigestes indkomster er især trukket af de superrige helt oppe i den rigeste%. Siden 2010 har den rigeste procent haft en vækst i indkomsten før skat på hele 32%. Cirka halvdelen af fremgangen kommer fra lønindkomster (erhvervsindkomst) og cirka halvdelen fra arbejdsfrie indkomster fra formuen. Det er altså især indkomsten for de allerrigeste i samfundet, der er stukket af de senere år.

Den økonomiske politik i Danmark har givet medvind til de rigeste siden årtusindeskiftet. Siden 2002 har man givet indkomstskattelettelser for over 50 milliarder kroner. Skattelettelser, der primært har lunet i toppen af indkomstskalaen. Den rigeste procent har fået 80.000 kroner mere til sig selv om året i skattelettelse, mens de fattigste 10% har fået ca. 1.000 kroner. Så ud over en stærk medvind fra kapitalmarkeder og i lønforhandlinger har den førte skattepolitik blæst yderligere til indkomststigningerne for den rigeste procent i en længere årrække.

De allerrigeste får også markant mere i lønningsposen. I fem danske virksomheder fik topledere i 2018 mere end 100 gange mere i løn end gennemsnittet af de ansatte⁶. Det

tager disse topchefer 3-4 dage at tjene det samme som deres ansatte tjener på et år. Fra 2000 til 2015 er lønnen for toplederen i de 20 største selskaber steget fra 4,4 millioner årligt til 11,7 millioner årligt i gennemsnit, en stigning på 165%⁷.

Hvis Danmark skal leve op til FN's verdensmål om at reducere ulighed, kræver det en helt anden indkomstudvikling og politiske tiltag, end det vi har set i de seneste mange år. Den lønfest i toppen af erhvervslivet, vi er vidne til i disse år, udfordrer sammenhængskraften og grundlæggende principper i vores erhvervsvenlige samfundsmodel – og så danner den grobund for en stigende ustabilitet i befolkningen. Derfor bør det også være i erhvervslivets interesse at skrue lidt ned for de høje lønninger, inden folk får nok – og inden staten melder sig med regulering og sætter en dæmper på festen.

“Den økonomiske politik i Danmark har givet medvind til de rigeste siden årtusindeskiftet.”

Politisk er der ligeledes instrumenter, der kan bidrage til en mere lige indkomstfordeling. Beskatning af kapitalindkomst er et oplagt sted at starte, hvilket Det Økonomiske Råd også påpeger i sin forårsrapport. Arvebeskatning er på mange måder en fornuftig skat. En øget beskatning af arv vil øge ligheden, så det ikke pr. automatik er de rigestes børn, der bliver de rigeste uden nødvendigvis at arbejde sig til fortjenesten. En højere og mere progressiv beskatning af ejerboliger vil ligeledes bidrage til at øge ligheden i samfundet. Og det vil en øget beskatning af store kapitalindkomster fra eksempelvis aktier også.

I bunden af indkomstskalaen bør vi sørge for, at overførselsindkomsterne udvikler sig med lønningerne i samfundet. Derudover bør vi sørge for, at sikkerhedsnettet på vores arbejdsmarked, som de senere år har været underlagt en række forringelser og er blevet mere huller, bliver forstærket. Dagpengene dækker en stadig mindre del af lønnen for almindelige lønmodtagere, og med kontanthjælpsloftet, integrationsydelsen og 225-timersreglen har man skåret i det sikkerhedsnet, som er fundamentet under vores fleksible arbejdsmarked.

6) <https://ugebrev.dk/ledelse/ceo-med-hoejeste-loen-tjener-200-ansattes-aarsloen-paa-et-aar/>

7) <https://www.ft.dk/samling/20171/almdel/fiu/spm/440/svar/1501409/1919209.pdf>

KAPITEL 10.1: DEN VOKSENDE ULIGHED HAR SAT TURBO PÅ SIDEN KRISEN

INDIKATOR

Til forskel for mange af de andre delmåls indikatorer under Verdensmål 10, er der faktisk tilstrækkelig dansk data til at måle på den officielle indikator under delmål 10.1, nemlig en gradvis indkomststigning for de nederste 40% af befolkningen. I figuren nedenfor ses udviklingen i indkomster for de 10% rigeste, de 40% med laveste indkomster og befolkningen i gennemsnit siden 2010.

Trods en marginal stigning i de fattigste indkomster i 2018⁸ så er realindkomsten for de 40% med de laveste indkomster steget blot 2% siden finanskrisen fra 2010 frem til 2017, mens hele befolkningens indkomster er steget 9% og indkomsten for de rigeste 10% er steget 18%⁹.

Væksten i de 10% rigestes indkomster er især trukket af de superrige helt oppe i den rigeste procent, der siden 2010 har haft en vækst i indkomsten før skat på hele 32%. Det er altså især indkomsten for de allerrigeste i samfundet, der er stukket af de senere år.

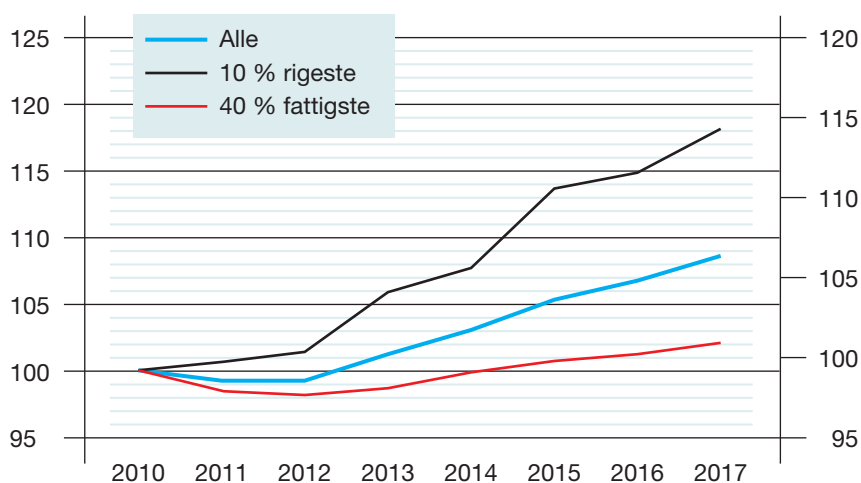
Så hverken siden år 2000 eller siden krisen har vi levet op til verdensmålet 10.1 om, at indkomsten for de nederste 40% skal vokse mere end for gennemsnittet. Tværtimod har den stigende ulighed sat turbo på siden krisen.

Til bedre afklaring om ulighed i indkomster, anbefaler vi også at måle på topchefernes løn. Det er hertil interessant at deres løn i 2018 steg med 9,4% i den danske C25 virksomheder, så de i gennemsnit tjente 14,6 millioner kroner. Løngabet er steget, så topcheferne i gennemsnit tjener 36 gange mere end deres ansatte, hvilket er mere end en fordobling siden 2006¹⁰.

ANBEFALINGER

- Styrk sammenhængskraften og fasthold den vellykkede, tillidsbaserede danske model med en stærk organisering af såvel arbejdsgivere og lønmodtagere.
- Reducér uligheden mellem høj og lav ved at sikre minimumslevestandarder for især børn i lavindkomstgrupper, drop mindrereguleringen af dagpengene og reducer løngabet mellem top og bund gennem frivillige aftalte tiltag og politisk regulering.
- Øg skatten på topindkomster, og særligt skat på indkomster fra arv, aktier og andre formuer.

TABEL 3. UDVIKLING I DEN REALE INDKOMST EFTER SKAT SIDEN 2010

Indeks (2010=100)

Anm: Figuren viser disponible indkomster, dvs. indkomster efter skat. Opgjort i faste 2019-priser på baggrund af forbrugerprisudviklingen. Den disponible indkomst er husstandsækvivaleret. Kun familier med positiv disponibel indkomst indgår.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre¹¹.

8) <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=29484>

9) https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_siden-2010-er-indkomsten-stagneret-for-de-40-pct-fattigste_0.pdf

10) <https://fagbladet3f.dk/artikel/en-topdirektoer-tjener-nu-det-samme-som-36-arbejdere>

11) https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_siden-2010-er-indkomsten-stagneret-for-de-40-pct-fattigste_0.pdf

DJAFFAR SHALCHI: DE RIGE MÅ BÆRE MERE AF BYRDEN

Djaffar Shalchi er ejendomsudvikler, ingeniør og filantrop. Han er stifter af Human Act Fonden og initiativtager til velgørenhedsprojektet Move Humanity, som arbejder for en formueskat på 1 % på verdens dollarmilliardærer, som skal bruges på at opfylde FN's verdensmål, blandt andet udrydde fattigdom og give alle børn en uddannelse. Djaffar Shalchi har tjent sin formue på ejendomsudvikling og har siden 2015 doneret over 200 millioner kroner til velgørenhed.

Hvad tænker du om, at uligheden er steget siden år 2000 i Danmark?

De seneste 30 år har man haft den her idé om trickle-down-økonomi. De rige skulle blive rigere, og så skulle de nok lave en masse arbejdspladser. Men det har ikke virket. En stor del af formuerne ender i opsparing – og nogle endda i skattely. Jeg tænker, vi skal tilbage til dengang skatterne var mere ligeligt fordelt, og hvor jeg betalte en mere fair del. De rigeste betaler ca. 30 % af alle skatter, mens den almindelige arbejder betaler ca. 70 %. For 30 år siden var det omvendt. Og det skal vi have lavet om på. De rige må bære mere af byrden.

Den stigende ulighed er bl.a. trukket af stigende lønninger og stigende kapitalindkomster i toppen. Det er jo markedsbestemt, så er det ikke fair nok?

Ikke helt vel? For hvem er det, der bestemmer den lovgivning, der bliver ført ud i livet i dag? En stor del bliver netop lobbyet igennem af de rige. Det har vi langt bedre mulighed for end almindelige lønmodtagere. Arvelovgivningen er et godt eksempel på, at en gruppe velhavende danske familier gik sammen og fik lobbyet sig til en lavere arveskat for deres familier. Problemet med den stigende ulighed er jo, at det også bliver en ulighed i indflydelse. Der er lavet studier på, hvor stor indflydelse top 1 % i verden har gennem lobbyisme. Det er ikke småting. Money talks – det er der ingen tvivl om. Sådan er det også i Danmark – selvfølgelig ikke i samme målestok som i USA. Men vi rige lobbyer helt klart igennem.

I Danmark er uligheden stadig forholdsvis lav sammenlignet med USA og mange andre lande. Er uligheden overhovedet et problem i Danmark?

Ja, vi er selvfølgelig mere lige end amerikanerne og andre steder i verden. Men vi er også et af verdens aller-rigeste lande, og hvorfor i alverden har et af verdens rigeste lande 64.000 fattige børn? Det hænger jo slet ikke sammen. Det skal vi gøre noget ved.

Hvad tænker du er bedste de redskaber lige nu til at reducere uligheden i Danmark?

Mit forslag er, at vi beskatter de superrige – altså dollarmilliardærer – med 1 %. I Danmark har vi 10 dollarmilliardærer. Det er 10 enkeltpersoner, som tilsammen har en formue på 300 milliarder kroner. Hvis vi beskattede deres formue med én procent, kunne vi med ét slag løfte de 64.000 børn ud af fattigdom. Det er tankevækkende, at vi med en meget lille justering på få rige mennesker, der slet ikke vil kunne mærke at betale en procent formueskat, kunne gå ind og gøre enorm forskel for velfærden herhjemme. Vi har et program, der hedder Move Humanity, der siger: Lad os beskatte de superrige med en procent i hele verden. Der er 2.200 dollarmilliardærer i verden. Hvis vi beskatter én procent af deres formue, vil det give ca. 100 milliarder dollars, som vi kunne bruge på at klare flere af verdensmålene, bl.a. kunne vi give alle børn en uddannelse og fjerne sult. Og dollarmilliardærene vil ikke kunne mærke nogen forskel. De vil kunne fortsætte præcis den samme livsstil, som de har i dag. Så hvorfor skulle vi ikke gøre det?

FAKTABOKS

Den rigeste procent af danskere ejer 23,6 % af den samlede formue. Den andel sender den gyldne 1 % af danskere ind på top 5 når der sammenlignes med OECD's cirka 30 medlemslande¹²

Top ti rigeste på Berlingskes liste over landets 100 rigeste familier har en samlet formue på 458 milliarder, svarende til at de er blevet 22,5 % rigere i 2019 i forhold til 2018¹³

¹² <https://finans.dk/okonomi/ECE10776643/den-rigeste-1-pct-i-danmark-er-i-oecdtoppen/?ctxref=ext>

¹³ Kilde: https://nyheder.tv2.dk/business/2019-10-07-danmarks-ti-rigeste-ejer-tilsammen-458-milliarder-kroner-se-listen-her?fbclid=IwAR2og2MqXZAjdHmPKAMTh6sBxA60bp_A_VBkz0oxfENRWFH9dDZw0Bv_5E

KAPITEL 10.2:

EMPOWERMENT ER

AFGØRENDE FOR BEDRE

INKLUSION

AF MELLEMFOLKELIGT SAMVIRKE,
DITTE INGEMANN

Med delmål 10.2. skal alle, uanset deres baggrund såsom oprindelse og etnicitet, inkluderes mere socialt, økonomisk og politisk i samfundet.

Danmarks Statistik fokuserer i sin officielle måling på økonomisk inklusion, ved at se på hvor mange der lever for under 50 % af medianindkomsten opdelt på alder og køn¹⁴. Udviklingen viser en stigende ulighed siden 2010, hvor 6,7 % af befolkningen levede for under medianindkomsten. Denne andel er steget til 8,8 % i 2017, men har så set et lille fald til 8,7 % i 2018.

Der er ikke data for sammenhængen mellem etnisk oprindelse og fattigdom. Det kunne ellers være interessant eftersom 96 % af integrationsydelsesmodtagere har anden etnisk baggrund¹⁵. Det betyder at en bestemt målgruppe har færre ressourcer til at indgå i fællesskabet end andre.

I forhold til politisk og social inklusion, er der endnu ikke en officiel måling. Vi foreslår Integrationsbarometret¹⁶, der årligt måler på netop inklusion blandt indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse. Som det kan ses i tabellen nedenfor, er der sket en stigning mellem 2012-2018 af, hvor mange, der føler sig inkluderet og deltager i samfundslivet. Det skal dog bemærkes, at spørgsmålene bag undersøgelsen har et stærkt fokus på individets ansvar til selv at handle på inklusion, mens der er mindre fokus på statens rolle, der med sit løfte til Verdensmålene skal garantere at *empower* og inkludere alle.

I henhold til det manglende *empower* element i den danske oversættelse af delmål 10.2, foreslår vi at inddrage berørte målgrupper i målingen af inklusion. Derfor bad vi fokusgrupper af henholdsvis unge i socialt udsatte boligområder og flygtninge om at forholde sig til Integrationsbarometret for at sikre at spørgsmålene opleves som relevante og kvalificere tallene i undersøgelsen. I henhold til tabellens første kriterie om hvorvidt der opleves en anerkendelse af deres indsats i samfundet, kritiserede de adspurgte den ulighed, der ses på arbejdsmarkedet. Undersøgelser viser nemlig at folk med danskklingende navne har lettere ved

at komme i arbejde end folk med udenlandske navne¹⁷. Derudover er det nærmest umuligt for nytilkommende flygtninge at få deres uddannelses- og erfaringsmæssige baggrund fra hjemlandet anerkendt, og de henvises til laverestående jobs såsom i rengørings- eller transportbranchen. Det skaber potentielt et mere ulige og opdelt samfund.

I tabellens andet kriterie om inklusion i forhold til et aktivt foreningsliv, kritiserede adspurgte de manglende rammer for inddragelse i sociale, økonomiske og politiske beslutninger, som ellers lovet med delmål 10.2. Et konkret eksempel herpå er vedtagelsen af Ghettopakken, der rammer deres hjem, uden at de har været inddraget i beslutningsprocessen. Blandt de adspurgte opfordrede især en med flygtningebaggrund til, at man bør følge et princip om "*ingen beslutninger om os, uden os.*" Derudover nævnes uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser, hvor de oplever fordomme og forbeholdenhed, der forhindrer god integration, som selve institutionerne bør tage mere ansvar for.

“Undersøgelser viser nemlig at folk med danskklingende navne har lettere ved at komme i arbejde end folk med udenlandske navne. Derudover er det nærmest umuligt for nytilkommende flygtninge at få deres uddannelses- og erfaringsmæssige baggrund fra hjemlandet anerkendt, og de henvises til laverestående jobs såsom i rengørings- eller transportbranchen. Det skaber potentielt et mere ulige og opdelt samfund.”

Det sidste kriterie i tabellen om at være politisk aktive, fremhævede målgrupperne også forhindringer for. De oplever sjældent at være repræsenteret i medierne eller i den politiske debat, hvor emner såsom flygtninge- og udlændingedebatten typisk bliver drøftet livligt uden at man lader berørte

14) <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg/10-mindre-ulighed/delmaal-02/indikator-1>

15) <https://menneskeret.dk/udgivelser/familier-paa-integrationsydelse>

16) <https://integrationsbarometer.dk/udviklingsrapporter/hele-landet.html>

17) <https://academic.oup.com/esr/article-abstract/34/4/402/5047111?redirectedFrom=fulltext>

KAPITEL 10.2: EMPOWERMENT ER AFGØRENDE FOR BEDRE INKLUSION

komme til orde. Når de så alligevel forsøger at deltage i debatten, oplever de at blive afskrevet med argumenter rettet mod deres tørklæder, deres etniske baggrund eller at de skal smutte hjem til deres oprindelsesland.

Sammenlagt ses altså tydeligt et behov for og konkrete bud på, hvordan der kan tages mere ansvar for *empowerment* delen af delmål 10.2 i sikringen af, at alle uanset deres baggrund bliver mere inkluderet i samfundet. Dette både i institutioner, i beslutningsprocesser, medier mm.

INDIKATOR

Til måling af delmål 10.2 er der tilstrækkelig dansk data til at måle på økonomisk inklusion, nemlig andelen af mennesker, der lever for under 50 % af medianindkomsten, fordelt på alder, køn og personer med handicap. Ifølge Danmarks Statistik er andelen siden 2008 steget fra 6, 7 % til 8,7 % af befolkningen, nogenlunde jævnt for både kvinder og mænd¹⁸. Det sidste år er der sket et marginalt positivt fald, der dog mest er udtryk for, at der er færre unge, som ellers er overrepræsenteret blandt de med lavest indkomst. Til bedst mulig måling af økonomisk inklusion i alle dets aspekter, anbefaler vi dog at man også ser på fordelingen mellem etnisk danskere og borgere med anden etnisk herkomst end dansk.

Til måling på de to resterende elementer under delmål 10.2 om social og politisk inklusion, anbefaler vi data fra Inte-

grations- og Udlændingeministeriets Integrationsbarometer under dets indikator om Medborgerskab, da dette viser andelen af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse der føler sig inkluderet i det danske samfund og deltager i samfundslivet. Som set i tabellen nedenfor, er der i perioden fra 2012-2018 sket en lille positiv udvikling i følelsen af inklusion, medlemskab af foreninger og politisk aktivitet blandt indvandrere og efterkommere af indvandrere med ikke-vestlig oprindelse. Det er dog tydeligt fra dialog med målgruppen, at der er lang vej igen til at have lige deltagelse i foreningsliv og politiske aktiviteter

ANBEFALINGER

- Inddragelse af berørte målgrupper skal ske så tidligt som muligt i processerne for sociale, økonomiske og politiske beslutninger. Konkret anbefaler vi beboerhøringer, inden et politisk udkast kommer i offentlig høring, samt at spørgsmål bag målinger udarbejdes på råd med respektive målgrupper. Dette skal sikre bedre repræsentation og dertil bedre resultater i arbejdet fremadrettet.
- Indfør *empowerment* i den danske oversættelse af delmål 10.2 og konkretiser hvordan staten vil påtage sig dette ansvar. Gerne i samarbejde med civilsamfundet der har direkte kontakt med de mest ulighedssramte og som har erfaring med inddragende opbygningsarbejde.

TABEL 4. MEDBORGERSKAB – FLERE INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE MED IKKE-VESTLIG OPRINDELSE SKAL FØLE SIG INKLUDERET I DET DANSKE SAMFUND OG DELTAGE I SAMFUNDSLIVET.

	2018	Siden 2012
4.1 Andelen af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der oplever, at personer med indvandrerbaggrund bliver anerkendt for deres indsats i samfundet.	52 %	+3 %-point
4.2 Andelen af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der er medlem af en forening.	59 %	+5 %-point
4.3 Andelen af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der er politisk aktive.	67 %	+4 %-point

Kilde: <https://integrationsbarometer.dk/udviklingsrapporter/hele-landet.html>

18) <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg/10-mindre-ulighed/delmaal-02/indikator-1>

CHADI DABBAGH: ET MERE ANERKENDE SYSTEM VIL FØRE TIL BEDRE INKLUSION

I marts 2015 kom syriske Chadi til Danmark som asylansøger. Det var en positiv oplevelse, der både indbefattede en opholdstilladelse, familiesammenføring med sin kone og børn, samt en boligplacering i en lille nordfynsk flække – efter helt eget ønske. Chadi var nemlig meget dedikeret til at blive integreret og tænkte, at det ville være lettere i en landsby. Lokalsamfundet var nysgerrigt på de få nye flygtninge, så takket være åbenhed og frivillige lektiecafeer, lærte han hurtigt sproget, blev venner med naboerne og endda ansat i kommunens ydelseskontor.

Desværre førte besparelser i kommunen til at Chadi efter et par år blev opsagt. De måtte også flytte til en større by, da de skulle skifte fra midlertidig til permanent bolig. Med sine mange års erfaring som farmaceut i Syrien kæmpede Chadi for at få arbejde på et apotek, men det har ikke været muligt. For selvom hans syriske uddannelsesbevis er delvist anerkendt i Danmark, stilles der yderligere høje krav, som han ikke lever op til. I dag er Chadi på integrationsydelse og fortsat arbejdssøgende.

Chadi beskriver at netop manglende anerkendelse af arbejdskompetencer er et problem for mange nytilkommende flygtninge, der i stedet henvises til lavbetalte jobs som rengøring eller i supermarkeder. Chadi er bekymret for konsekvenserne ved en stigende ulighed, hvor flygtninge enten udgør bunden eller slet ikke bliver en del af samfundet. For han ser de samme tendenser for sin datter, der til trods for at være den næstbedste i klassen til dansk læsning, ofte får af vide af lærerne, at hun aldrig bliver ligesom de andre. "Det er svært når jeg ikke føler vi bliver accepteret, og at vi aldrig bliver gode nok til at være en del af samfundet" fortæller Chadi.

Særligt det paradigmeskifte, som den tidligere regering vedtog i 2018, har gjort det sværere for Chadi og hans familie at blive inkluderet. Dels gør midlertidigheden af deres

opholdstilladelse det sværere, at have en fast tilknytning til Danmark, og dels er den lave integrationsydelse med til at isolere dem fra samfundet. For eksempel har familien ikke længere råd til børnenes fritidsaktiviteter sammen med andre børn.

I den nye by er Chadi fortsat dedikeret til at blive en del af samfundet og engagerer sig frivilligt i foreninger, hvor han står for fællesspisninger og debatter for at skabe dialog og sammenhold mellem beboere på Fyn. Han holder oplæg om Syriens kulturhistorie for at udvide folks horisont fra krigen, arrangerer menneskebibliotek så danskerne kan stille spørgsmål til flygtninge, og prøver endda at blive en del af den lokale borgerforening. Men det er fortsat svært at komme ind på danskerne og blive inkluderet i systemet. Selvom han ofte føler sig alene fortsætter han endnu. "Jeg siger altid at jeg har været meget heldig. Jeg har selvfølgelig også knoklet, men en del folk har også været søde til at hjælpe mig. Det er primært selve systemet, der gør det svært for os at blive inkluderet"

FAKTABOKS

Integrationsydelsen blev indført som en del af finansloven for 2016 af daværende VLAK-regering med formålet om at gøre det mindre attraktivt at komme til Danmark. Ydelsen gælder for folk, der ikke har opholdt sig i Danmark i 9 ud af de sidste 10 år.

Forskellen på integrationsydelse og kontanthjælp for en enlig forsøger er 3.037 kr. mindre om måneden. For en gift eller samlevende med eget barn er differencen 2.925 kr mindre om måneden, på integrationsydelse end kontanthjælp.¹⁹

¹⁹ <https://www.kk.dk/satser> <https://bm.dk/ydelse-satser/satser-for-2019/>
(Kilde: Beskæftigelsesministeriet)

KAPITEL 10.3: OMFANGET AF DISKRIMINATION MÅ ANERKENDES, FOR AT FÅ DEN BEKÆMPET

AF MELLEMFOLKELIGT SAMVIRKE,
DITTE INGEMANN

I et samfund med mindre ulighed, lever alle et liv uden diskrimination og med lige muligheder. Ifølge delmål 10.3 skal dette sikres ved at diskriminerende love, politikker og skikke afskaffes, og i stedet skal hensigtsmæssig lovgivning, politikker og foranstaltninger indføres.

I Danmark ses desværre den modsatte tendens. De sidste års integrations- og udlændingestramninger er nærmest konsekvent på kant med internationale konventioner, hvilket både internationale medier²⁰ og selv FN har kritiseret Danmark for²¹. Ens baggrund er simpelthen med til at afgøre, hvor man kan bo eller hvad man får udbetalt i ydelser. For eksempel er et kriterium for om et beboelsesområde kommer på GhettoListen betinget af beboernes etnicitet, og integrationsydelsesmodtagere må ikke tilflytte de områder²².

Ifølge Integrationsbarometrets tabel nedenfor, oplever 48 % af samfundsborgere med anden etnisk baggrund end dansk diskrimination på grund af deres baggrund. Dette er en stigning på 3 % siden 2012. Vi forslår at anvende denne kilde til indikator på delmål 10.3, der netop skal måle på andelen af befolkningen der har oplevet diskrimination. Vi rådførte os hos vores målgrupper af unge i socialt udsatte boligområder og flygtninge, om hvad der skal til, hvis vi virkelig vil modarbejde den stigende diskrimination.

Først og fremmest må vi anerkende, at diskrimination findes i mange samfundslag. Der er både den interpersonelle mellem mennesker, men også den institutionelle, der for eksempel manifesterer sig i form af lovgivning, medier og på offentlige institutioner. Fællesnævneren er en strukturel tendens, der siver ned igennem samfundet, så eksempelvis strammere udlændingepolitik bliver normen både i lovgivning, mediefokus og i den daglige tale. Risikoen er et mere ulige opdelt samfund mellem 'os og dem'.

Til opnåelse af delmål 10.3 om at afskaffe diskrimine-

rende love, kan man vende blikket mod de sidste års integrations- og udlændingelove, der har været kritiseret for at være diskriminerende. For eksempel bebrejdes integrationsydelsen for at være på kant med Grundloven²³ og GhettoListen kritiseres for at have etnicitet som kriterie²⁴. Derudover kan nævnes lovgivning, der intentionelt rettes mod en særlig minoritetsgruppe, men bliver inden for juridiske rammer grundet dæknavne såsom 'maskeringsforbuddet', der jo i daglig tale går under 'Burkaforbuddet'.

Når det i delmål 10.3 også lyder, at lande skal fremme hensigtsmæssig lovgivning skal det medtænkes at diskrimination både kan være direkte og indirekte. Direkte forstået som eksempelvis at blive verbalt eller fysisk antastet, indirekte forstået som eksklusion når folk eksempelvis tager afstand fra en på gaden eller i bussen. Den indirekte er mere skjult og sværere, at måle på og dermed heller ikke tilstrækkeligt reflekteret i undersøgelsen bag Integrationsbarometret. Risikoen er at adspurgtes oplevede diskrimination ikke anerkendes og det bliver sværere for samfundet at få bugt med den.

“Først og fremmest må vi anerkende, at diskrimination findes i mange samfundslag. Der er både den interpersonelle mellem mennesker, men også den institutionelle, der for eksempel manifesterer sig i form af lovgivning, medier og på offentlige institutioner. Fællesnævneren er en strukturel tendens, der siver ned igennem samfundet, så eksempelvis strammere udlændingepolitik bliver normen både i lovgivning, mediefokus og i den daglige tale. Risikoen er et mere ulige opdelt samfund mellem 'os og dem'.”

20) <https://www.berlingske.dk/politik/stoejberg-om-nazi-kritik-det-er-kun-rime-ligt-at-tage-smykker-fra-flygtninge>

21) https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolNo=E%2fC.12%2fdnk%2fCO%2f6&Lang=en

22) <https://www.regeringen.dk/nyheder/ghettoudspil/>

23) <https://menneskeret.dk/udgivelser/familier-paa-integrationsydelse>

24) https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolNo=E%2fC.12%2fdnk%2fCO%2f6&Lang=en

KAPITEL 10.3: OMFANGET AF DISKRIMINATION MÅ ANERKENDES, FOR AT FÅ DEN BEKÆMPET

INDIKATOR

Til måling af diskrimination lyder den officielle indikator at der skal ses på andel af befolkningen, som har rapporteret, at de personligt har følt sig diskrimineret eller chikaneret inden for de foregående 12 måneder på grundlag af forskelsbehandling, der er forbudt ifølge den internationale menneskerettighedslovgivning.

Hertil anbefaler vi data fra Integrations- og Udlændingeministeriets Integrationsbarometer under dets indikator om Ligebehandling, da dette viser andelen af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der oplever forskelsbehandling. Som set i tabellen nedenfor, er andelen af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der har oplevet forskelsbehandling grundet deres baggrund, steget med 3 % siden 2012. Det er udtryk for forværring og går altså i modsatte retning i forhold til vad vi har lovet med Verdensmålene – at stoppe diskrimination.

Ifølge vores adspurgte målgrupper kan stigningen delvis skyldes den hårdere tone i debatten, den stramme integrations- og udlændingepolitik samt manglende anerkendelse af både direkte og indirekte diskrimination på mange samfundslag. Det bør bemærkes, at tallene fra 2018 kun afspejler indvandrere, som har boet i Danmark i mindst tre år, hvilket potentielt udelukker mange af de nytilkommende siden flygtningekrisen.

ANBEFALINGER

- Afskaf diskriminerende lovgivning, især Ghettopakken, som er blevet kritiseret af FN for at beboelsesområder kan defineres som ghetto betinget af beboernes etnicitet, og integrationsydelsen, som FN kritiserer for at begrænse folk i at opnå deres fulde rettigheder, som skitseret i den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.
- Sikre at diskriminationsundersøgelser og anden måling på borgere med anden etnisk herkomst end etnisk dansk udarbejdes på grundlag af inddragelse af berørte målgrupper. Dermed forstærkes deres repræsentation, og det vil sikre mere afklaring heriblandt om indirekte diskrimination.
- Udforme en Handlungsplan mod Diskrimination baseret på etnicitet og religion i alle dens afskygninger. Dette har EU's menneskerettighedsagentur anbefalet, at alle medlemsstater gør.

TABEL 5. LIGEBEHANDLING – FÆRRE INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE MED IKKE-VESTLIG OPRINDELSE SKAL OPLEVE FORSKELSBEHANDLING.

	2018	Siden 2012
5.1 Andelen af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse, der opleverdiskrimination på grund af deres etniske baggrund.	48 %	-3 %point

Kilde: <https://integrationsbarometer.dk/udviklingsrapporter/hele-landet.html>

BARWAQO JAMA HUSSEIN: DISKRIMINATION SKAL MINDSKES MED EN BEDRE TONE I DEBATTEN

Den blot 20-årige Barwaqo, der kom til Danmark som spæd, har altid interesseret sig for politik og været engageret i frivilligt arbejde. Hun er en del af Ungefællesskabet i Tingbjerg, hvor hun blandt andet har arrangeret festivaler for at styrke fællesskabet i området, og jævnligt været i dialog med politikere for at tale de unges sag. Hun har bidraget med artikler, holdt taler og endda været praktikant i Folketinget. Som statskundskabsstuderende på Aarhus Universitet bevarer Barwaqo sit fokus på politik, men der er desværre grænser for hendes engagement. Hun har efter bitter erfaring fravalgt at debattere på de sociale medier, da hun oplever personlige angreb. De mange negative kommentarer, der ofte omhandler hendes somaliske baggrund og hendes tørklæde, finder Barwaqo destruktive.

“Det handler jo slet ikke om de emner vi debatterer. Det bliver personligt, og jeg vil ikke gå psykisk ned på at være skydeskive for en masse arrige mennesker på den anden side af skærmen,” siger hun.

FAKTABOKS

Ghettopakken: Der er 5 kriterier for at et boligområde skrives ind på GhettoListen; over halvdelen har ikke-vestlig baggrund; over 40 % er arbejdsløse eller ikke-uddannede; over halvdelen har højst gennemført grunduddannelse; over 1,98 % er dømt for kriminalitet; beboerne tjener mindre end 55 % af gennemsnittet i området.²⁵

Der er 29 boligområder på GhettoListen, heraf en tredjedel i Hovedstadsområdet (København og Høje-Taastrup). Det inkluderer blandt andet Tingbjerg/Utterslevhuse og Mjølnerparken på Nørrebro.²⁶

Igennem sin opvækst i først Holstebro og efterfølgende i Tingbjerg, har Barwaqo oftest følt sig ligeværdigt behandlet som alle andre. Hendes familie har opdraget hende til at tage sine egne valg i livet, og hendes lærere har inkluderet hende i fællesskabet. Først som ældre begyndte Barwaqo at mærke fordommene, hvilket blev forstærket, da krigen i Syrien og Islamisk Stat brød frem. Hun oplevede, at muslimer blev generaliseret som tilhængere af Islamisk Stat, og folk antog at hun som muslim sympatiserede med deres terrorhandlinger. I mødet med fordommene følte Barwaqo, at hun skulle forsvare sig selv og sin tro på demokratiet, selvom hun jo aldrig havde kæmpet for andet.

Til at starte med gik Barwaqo ind i debatten, men erfarede hurtigt, at hun stod ulige i forhold til de andre debattører. For ligegyldigt hvilket emne der blev diskuteret, skulle hun altid forsvare, at hun godt kunne bære tørklæde og samtidig tro på demokrati og frihedsrettigheder.

“Jeg oplever at os med anden etnisk baggrund ofte først skal forsvare vores danskhed, før vi kan nærme os midten og faktisk diskutere tingene på linje med andre. Men lige meget hvad, vil de andre altid kunne sige at det ikke er vores land og vi skal smutte hjem, og så er vi bare tilbage på bunden og væk fra at diskutere det oprindelige emne,” forklarer hun.

Barwaqo så gerne, at der blev taget mere ansvar for tonen i debatten, ikke mindst fra politikernes side. Især Lars Løkkes beskrivelse af Tingbjerg og andre socialt udsatte boligområder som 'sorte huller på Danmarkskortet' mener Barwaqo ødelægger sammenhængskraften i samfundet, da det får de unge til at tvivle på deres ret til at tage del i det. Sådanne oplevelser gør, at Barwaqo og andre unge føler sig ekskluderet fra den offentlige debat, hvilket hun synes er ærgerligt, for det gør det svært for dem at være repræsenterede.

I Ungefællesskabet i Tingbjerg bliver Barwaqo styrket i mødet med samfundet. Sammen med andre unge, lærer hun om ulighed og undervises i argumentationsteknikker, som alt sammen er med til at Barwaqo føler at hun lærer sig selv bedre at kende. Barwaqo mener, at opbygningen af sig selv og sammenholdet med de andre unge styrker dem i ikke at blive rokket for meget, når de indgår i den offentlige debat.

“Det er derfor jeg har sagt ja til at være aktiv i Mellemfolkeligt Samvirke, for vi lærer en masse og de har en position til at få vores stemmer hørt, så folk ikke kan undgå os”.

25) Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen 2018

26) <https://www.trm.dk/media/3680/ghettolisten-2018.pdf>

KAPITEL 10.4:

YDELSESREFORMER

HOLDER FOLK I

FATTIGDOM

AF NÆSTEHJÆLPERNE,
LINDA VILLADSEN

Lønforhold, socialpolitik og finanspolitik er afgørende for udviklingen i ulighed. Danmark har været et af verdens mest lige lande, blandt andet fordi stærke fagforeninger har sikret anstændige lønninger, og fordi, der har været et fintmasket socialt sikkerhedsnet og en stor omfordeling via skatterne. Dette er udfordret af de sidste 30 års politikker.

Gennem de sidste tre årtier har den økonomiske politik i Danmark haft som en central målsætning at øge arbejdsudbuddet. Instrumenterne har særligt været at reducere stigning i pensionsalderen, reduktion i arbejdsløshedsunderstøttelsens dækningsgrad, forkortelse af dagpengeperioden, samt ikke mindst reduktion i og loft over kontanthjælpen og indførelse af Integrationsydelsen.

De samlede reformer, og ikke mindst beslutningen om at lade pensionsalderen stige, har sammen med positive økonomiske konjunkturer bidraget til at øge arbejdsstyrken. Desværre har det også medført en større økonomisk og social ulighed, samt ført til en kraftig stigning i fattigdommen i Danmark, fordi de sociale ydelser for dem uden for arbejdsmarkedet er blevet kraftigt forringet.

Den officielle indikator for dette delmål indikerer en svagt stigende ulighed, da arbejdskraftens andel af BNP er faldet fra 52,7 % i 2010 til 51,4 % i 2014, hvorefter den har stabiliseret sig.

Vi ønsker yderligere at se på fattigdom i Danmark som en indikator for politikker, der kan reducere eller øge uligheden. I 2018 var der 250.500, der levede under den relative fattigdomsgrænse. Det er en stor stigning fra omkring 160.000 i årene fra 2009-2014²⁷. Der er sket et lille fald i antallet af fattige på 4.000 fra 2017 til 2018.

Særligt problematisk er den dramatiske stigning i antal-

let af børn, der lever i fattigdom. Ved udgangen af 2017 var der 64.500 børn, der levede i fattigdom i Danmark²⁸. Det er næsten en fordobling af antallet siden 2014.

Den dramatiske stigning i antallet af fattige og fattige børn siden 2015 er særligt udløst af reduktionen af kontanthjælpsloftet, integrationsydelsen og den såkaldte 225-timers regel, der har kastet titusindvis af flere mennesker ud i en daglig kamp mod fattigdom. Reformerne har i særligt grad ramt enlige forsørgere, hvilket går direkte ud over børnene.

Kontanthjælps og dagpengereformene er blevet gennemført under mantraet; "Det skal kunne betale sig at arbejde". Nyere forskning fra Rockwool Fonden har imidlertid vist, at effekten af at sænke ydelserne og forringe dagpengene er små og usikre, hvis succeskriteriet er at bringe folk i arbejde²⁹.

Integrationsydelsen er særligt målrettet udlændinge, der har været i Danmark i en kortere årrække og har en betydeligt lavere sats end kontanthjælpen. Også for denne ydelse er effekten på at få folk i arbejde tvivlsom.

“Den dramatiske stigning i antallet af fattige og fattige børn siden 2015 er særligt udløst af reduktionen af kontanthjælpsloftet, integrationsydelsen og den såkaldte 225-timers regel, der har kastet titusindvis af flere mennesker ud i en daglig kamp mod fattigdom. Reformerne har i særligt grad ramt enlige forsørgere, hvilket går direkte ud over børnene.”

Den Socialdemokratiske regering har ved sin tiltrædelse i juni 2019 nedsat en ydelseskommision, der skal se på de samlede sociale ydelser. Samtidig er der givet et midlertidigt tilskud til fattige børnefamilier, der kommer op mod 28.000 fattige børn til gavn³⁰. Men alligevel er der yderst usikkert

27) https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_sorgelig-rekord-der-har-aldrig-vaeret-flere-fattige-born.pdf

28) Se ovenstående note

29) <https://www.rockwoolfonden.dk/publikationer/hvordan-udvikler-beskaeftigelsen-sig-i-danmark/>

30) <https://bm.dk/nyheder-presse/pressemeddelelser/2019/09/politisk-aftale-fattige-familier-faar-midlertidigt-tilskud/>

KAPITEL 10.4: YDELSESREFORMER HOLDER FOLK I FATTIGDOM

om Regeringen vil hæve fattigdomsydelserne til et niveau, der markant vil reducere fattigdommen. Senest har statsminister Mette Frederiksen, der har tituleret sig som “børnenes statsminister”, i forbindelse med Folketingets åbning stillet spørgsmålstegn ved den “såkaldte fattigdomsgrænse”, som Danmarks Statistik anvender:

“Der er ikke nogen, der har besluttet den fattigdomsgrænse, men den bliver brugt som sådan et sandhedsvidne i debatten”, sagde den nyvalgte Statsminister. Det er bekymrende, da en ændring af definitionen af fattigdom ikke kommer de fattige børn til gavn, men tværtimod vil gøre det vanskeligere at følge udviklingen³¹.

INDIKATORER

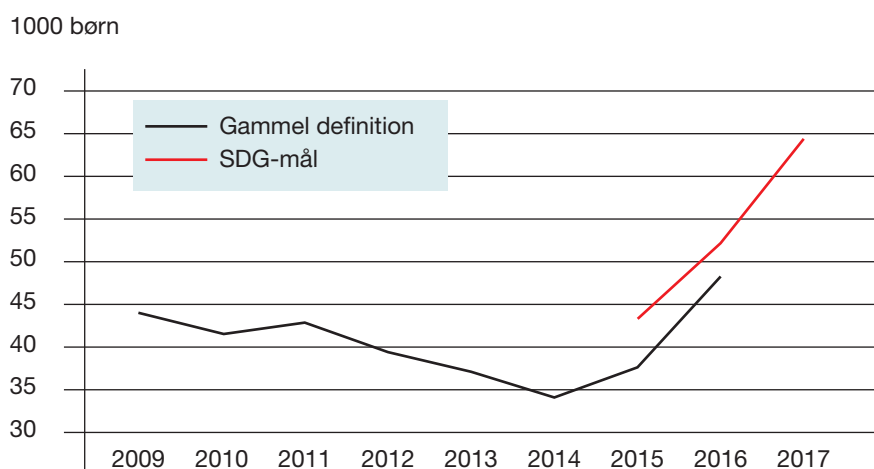
- Arbejdskraftens andel af BNP
I perioden fra 2010 til 2014 ser vi et fald i arbejdskraftens andel af BNP, hvilket indikerer, at løn og sociale ydelser ikke følger med den samlede vækst i økonomien og med stigningen i indkomsten fra kapital og formuer. Andelen er stagneret de sidste år.

- Antallet af relativt fattige. 2018: 250.500. Antallet er steget fra 200.000 i 2015 til 254.000 i 2017, hvorefter der har været et lille fald i 2018.
- Antallet af fattige børn: 2017: 64.500. Antallet er steget dramatisk fra cirka 43.000 fattige børn i 2015.

ANBEFALINGER

- Afskaf kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen og bring de sociale ydelser op på et niveau, der sikrer, at et rigt land som Danmark ikke har mennesker, der lever i relativ fattigdom, og særligt børn, der skal vokse op i fattigdom
- Der skal gælde samme rettigheder og pligter for alle danskere og ydelserne skal være de samme, uanset hudfarve og oprindelse
- For at sikre en stigning i arbejdskraftens andel af BNP skal der samtidig indføres en øget beskatning af arbejdsfri indkomster fra kapital og formuer

TABEL 6. ANTAL BØRN, DER LEVER UNDER FATTIGDOMSGRÆNSEN

Anm: Se boks 1 for definition af fattigdomsgrænse. Pga. databrud i formuestatistikken kan det nye mål først opgøres fra 2015. Antal fattige efter den gamle definition er opgjort som ét-årsfattige for sammenlignelighed med den nye definition.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

31) <https://www.berlingske.dk/politik/mette-frederiksens-midnatsord-om-fattigdom-vaekker-undren-i>

PATRICIA RICHARDT: GIV BØRN I FATTIGDOM BEDRE MULIGHEDER

For fire år siden ændrede livet sig drastisk for Patricia Richardt og hendes familie. Midt på motorvejen skete en alvorlig ulykke, hvor en anden bil stødte voldsomt sammen med deres. Alle overlevede, men Patricias yngste søn blev lam fra hoften og ned og har lige siden siddet i kørestol. Selvom den nu 7-årige dreng klarer sig og går i skole, har hans handicap haft store konsekvenser for familien.

Før ulykken havde Patricia netop fuldendt et studieforbud og var i gang med at finde en læreplads, men efter ulykken måtte hun lægge drømmen på hylden og tage sig af sin søn. Hun endte på kontanthjælp, som hun har været på lige

FAKTABOKS

Kontanthjælpsloftet: En grænse for hvor meget man månedligt kan modtage i sociale ydelser og i særlig støtte, samt muligheden for at få boligstøtte.

225-timersreglen: Et arbejdskrav på 225 timers ordinært og udstøttet arbejde, hvis du er ugift og fortsat skal kunne modtage fuld kontanthjælp, uanset om man er enlig eller samlevende. Det betyder, at hjælpen til dig bliver nedsat, hvis du har modtaget hjælp i sammenlagt mindst et år inden for tre år, og du ikke har haft mindst 225 timers ordinært og udstøttet arbejde inden for de seneste 12 kalendermåneder.³²

siden. Den læreplads, hun drømte om, er nu udenfor rækkevidde, fordi hendes uddannelsesforløb er forældet.

Det er svært at få det til at hænge sammen økonomisk. Det har især været udfordrende, siden de forringelser som den forrige regering indførte. 225-timersreglen gør, at Patricia har 1.500 kroner mindre om måneden, og kontanthjælpsloftet forhindrer hende blandt andet i at få boligstøtte.

“Jeg har aldrig været nede og skrabe bunden, som jeg er nu, efter de indførte kontanthjælpsloftet. Vi er midt i måneden, og jeg har kun 200 kroner tilbage. Det når man altså ikke langt for med to børn,” siger hun.

Deres forbrug har ændret sig efter ulykken. Det skyldes især transportudgifter til hospitalet og ekstra høje elregninger, fordi Patricias søn bruger respirator om natten. Der er ikke længere råd til familieture som før i tiden. Patricia får indimellem hjælp fra Næstehjælperne via Lokalgruppen i Ishøj, hvor man støtter hinanden ved at dele overskydende mad og tøj ud. For Patricia betyder det mad på bordet sidst på måneden og tøj til drengene.

Patricia vil helst bare i arbejde og forsørge børnene selv. Hun er for tiden i virksomhedspraktik og håber på at kunne arbejde op til 30 timer ugentligt. Men en hverdag med faste mødetider ville blive stærkt udfordret af de omstændigheder, hendes søns situation kræver. Hyppige hospitalsbesøg, møder med kommunen og en snarlig operation med et restitutionsforløb, kræver, at hun er der for ham.

Patricia er bekymret for fremtiden. Selvom den nye regering har givet ekstra tilskud til især børnefamilier i fattigdom, mener Patricia ikke det er nok.

“Man skal fjerne kontanthjælpsloftet. Jeg kan godt forstå, at de gerne vil ramme nogle, men hvad med os, der gerne vil, men som bare ikke har muligheden for det?”

Til trods for de hårde vilkår prøver Patricia at holde modet oppe. Hun er selv frivillig hos Næstehjælperne, som er et frivilligt drevet netværk imod fattigdom, hvor folk støtter hinanden med madvarer, tøj mm. Hun hjælper blandt andet til i Tøjkælderen og sorterer det gratis tøj. Patricia føler at fællesskabet hos Næstehjælperne har hjulpet hende til at samle sig selv op efter ulykken.

“Jeg tror ikke, jeg ville kunne have klaret mig igennem det uden Næstehjælperne. Var det ikke for dem, så havde jeg ikke stået her i dag på samme måde. Jeg er blevet meget bedre til at tale med andre mennesker. Det er derfor, jeg gerne vil ud og arbejde, så jeg hver dag er ude og snakke med andre,” siger hun.

32) <https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-30-eller-derover>

KAPITEL 10.5: BEDRE REGULERING VIL SKABE MINDRE ULIGHED PÅ DET GLOBALE MARKED

AF OXFAM IBIS,
HANNAH BREJNHOLT TRANBERG
OG JEPPE BO RASMUSSEN
& MELLEMFOLKELIGT SAMVIRKE, LARS KOCH

Hele verden, og Danmark i særdeleshed, har de sidste år oplevet en række skandaler, hvor nogle af samfundets rigeste og mest magtfulde mennesker gennem hvidvask, skatteunddragelse og -undgåelse, samt snyd med udbytteskat har øget den økonomiske ulighed. Den mest afgørende faktor i forhold til at muliggøre dette, er manglende gennemsigtighed.

Krisen viser, at der både er tale om et moralsk og etisk svigt i finanssektoren, men også, at kapital i højere grad end nogensinde bevæger sig globalt, mens meget regulering er regional og national og ude af trit med realiteten af de globale finansielle bevægelser.

De mange negative konsekvenser for både Danmark, befolkningen og verdens fattigste i udviklingslandene, som rammes relativt hårdest af skattesnyd og -undgåelse, understreger behovet for styrket regulering af finanssektoren og langt højere standarder, når det gælder etik, ansvarlighed og bæredygtighed.

Desværre er det internationale samarbejde om regulering af multinationale selskaber og finanssektoren fastlåst i en forestilling om, at de enkelte lande kan løse problemerne hver for sig, kombineret med en manglende politisk vilje i en række lande til at gøre op med det hemmelighedskræmmeri, der gennemsyrrer skattefifleri. Disse faktorer skaber en negativ spiral, hvor regeringer, i stedet for at samarbejde om skatteopkrævning, konkurrerer om at give selskaber de mest gunstige vilkår, blandt andet i form af en reduceret selskabsskat - ofte med store konsekvenser for finansieringen af fælles offentlige services og derfor med de største nega-

tive bivirkninger for samfundets mest udsatte og dermed for opnåelse af Verdensmål 10 om mindre ulighed.

Det internationale samarbejde om skat bør foregå gennem en global skattekommission, hvor alle lande er repræsenteret på lige fod, eksempelvis i FN-regi, og som har ressourcer og mandat til at gøre sig gældende i forhold til fastsættelsen af globale skatteaftaler og regler (der for nuværende i høj grad foregår i OECD regi, hvor kun de rige lande er fuldbyrdede medlemmer).

“Desværre er det internationale samarbejde om regulering af multinationale selskaber og finanssektoren fastlåst i en forestilling om, at de enkelte lande kan løse problemerne hver for sig, kombineret med en manglende politisk vilje i en række lande til at gøre op med det hemmelighedskræmmeri, der gennemsyrrer skattefifleri.”

INDIKATORER

De nuværende instrumenter til at måle fremskridt mod 2030, når det gælder Verdensmål 10.5 er langt fra tilstrækkelige. Derfor anbefales det, at der udvikles bedre målepunkter, der kan vurdere udviklingen mod en bedre regulering af de globale finansielle markeder og institutioner.

Foreløbig er Tax Justice Networks indeks over gennemsigtighed i lande baseret på 20 indikatorer et vigtig redskab til at vurdere gennemsigtighed og samarbejde om skat³³. Vi fokuserer på europæiske lande og territorier afhængige af Storbritannien, da de ligger tættest på den danske.

Selskabsskatteraten er en indikator på, om konkurrence mellem landene om skat kan afløses af samarbejde. En faldende rate for selskabsskat indikerer manglende samarbejde mellem landene.

Gennemsigtighedsscore på Tax Justice Networks Index over, hvor hemmelighedsfulde omkring skatteforhold lande er. Her fokuserer vi på europæiske lande og lande/territorier, der hører under Storbritannien (en række kendte små skat-

³³ <https://www.financialsecrecyindex.com/en/introduction/fsi-2018-results>, Der er væsentlige databrud mellem opgørelsen i 2011 og 2018

KAPITEL 10.5: BEDRE REGULERING VIL SKÅBE MINDRE ULIGHED PÅ DET GLOBALE MARKED

tely), da de ligger tættest på den danske indflydelsessfære.

I 2018 havde 47 europæiske lande og territorier afhængige af Storbritannien en gennemsnitscore for hemmelighed på 60,41.

Det er et lille fald fra 63,84 i 2011, der indikerer at landene er lidt mere åbne om skatteforhold, men det er fortsat en høj gennemsnitslighedsscore, primært drevet af oversøiske territorier. Danmark har til sammenligning en score på 52.

Selskabsskatteraten i Danmark og OECD: Danmark har i 2019 en selskabsskat på 22 % mens OECD gennemsnittet er på 23,9 %. Dette er mere end en halvering siden 1989, hvor selskabsskatten var på 50 % i Danmark.^{34,35}

Reduktionen i selskabsskatten i Danmark og OECD-landene indikerer en konkurrence på selskabsskat i et ræs mod bunden, i stedet for at søge at løse udfordringerne med de finansielle markeder og skatteffleri i et internationalt samarbejde.

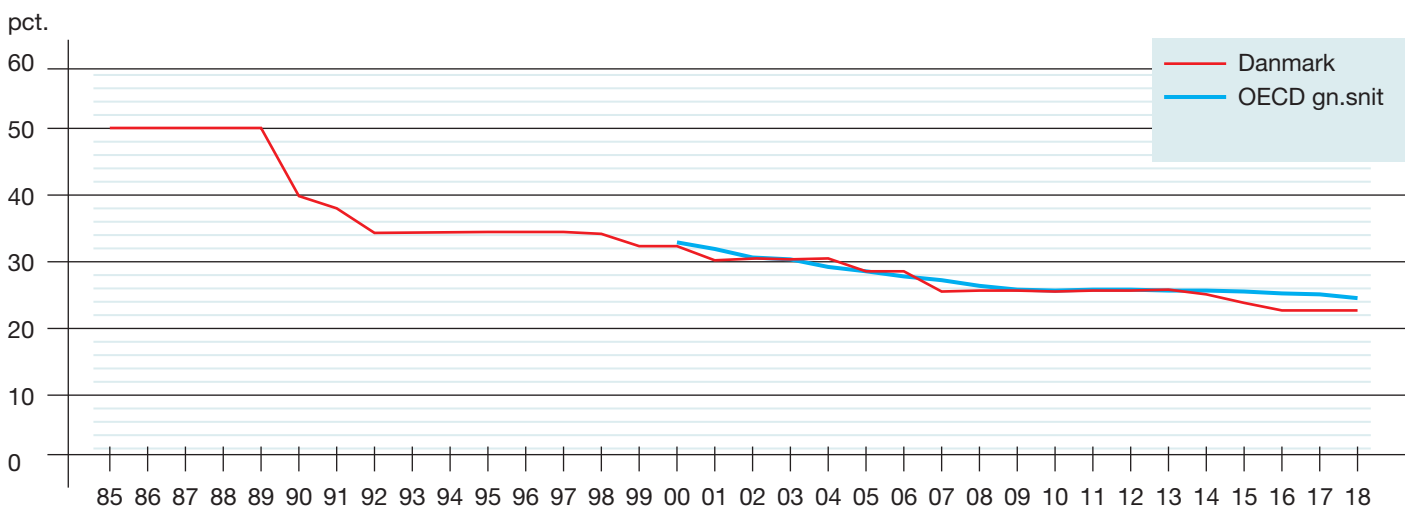
ANBEFALINGER

Danmark skal gennem EU og andre samarbejdsorganer arbejde for større gennemsnitslighed på mindst tre områder:

- Virksomheder skal lave offentligt tilgængelig land-for-land rapportering for alle de lande, de driver virksomhed i
- Offentlige registre over reelle ejere af selskaber i alle lande, således at skattemyndigheder verden over har adgang til information om, hvem der skal beskattes af hvad, hvornår og hvor
- Bekæmpe skattely, herunder forbedre EU's 'sortliste' og implementere ny dansk og europæisk lovgivning, der gør det muligt for offentlige myndigheder at fravælge samarbejdet med virksomheder, der opererer i skattely ved at ændre udbudsreglerne
- Samarbejde med andre lande om at lægge en bund under selskabsskatten

Samtidig bør Danmark gennem udviklingsbistanden øge støtten til udviklingen af gode, progressive og lighedsskabende skattesystemer i tråd med.

TABEL 7. FORMEL SELSKABSSKATTESATS, DANMARK OG OECD, 1985-2018

Anm.: OECD-gennemsnittet er et uvægtet gennemsnit. Kilde: Skatteministeriet og OECD.

34) <https://oim.dk/media/21852/oea-selskabsskat.pdf>

35) <https://www.oecd.org/tax/tax-reforms-accelerating-with-push-to-lower-corporate-tax-rates.htm>

KWETEY NARTEY: GRAVERJOURNALIST KÆMPER MOD SKATTESNYD

33-årige Kwetey Nartey er en af Ghanas mest anerkendte undersøgende journalister. Hans tidligere afsløringer omfatter korrupsion, skattely og børneslaveri. Senest har han kastet sig over en stor historie om skattesnyd i benzinindustrien, der hvert år koster Ghana over en milliard kroner.

“En samling rige forretningsmænd og korrupte politikere har fundet en fidus, der snyder staten for skat på benzin. Det er enorme summer, vi taler om her. Meget af snyderiet foregår åbenlyst. Du kan se det med dine egne øjne, hvis du kører en tur rundt i Accras gader”, siger Kwetey Nartey.

Han er i gang med dokumentarfilm om svindlen og er overbevist om, at hans afdækning af svindlen kan gøre en forskel:

“Efter mine afsløringer i forbindelse med Panama Papers er der nedsat en kommission, der lige nu er ved at granske omfanget, og der er store bøder på vej til nogle firmaer. Når historien først er breaket, får den sit eget liv, og der vil komme en masse afsløringer i kølvandet på den. Politikerne her i landet er meget opportunistiske. De hopper altid med på de historierne, når først de kører i pressen”, forklarer Nartey.

Kwetey Nartey er et eksempel på, at kampen mod skattesnyd både handler om regulering af de globale finansmarkeder, samarbejdet i internationale institutioner, national lovgivning og en lokal indsats, der afdækker, de metoder virksomheder og individer bruger for at undvige skat.

SVÆRT AT INDDRIVE SKAT I GHANA

Men det er ikke let at opbygge et effektivt skattesystem i Ghana. Økonomien er domineret af en stor uformel sektor, der ikke er registreret og derfor i sagens natur ikke bidrager med skat. Og så er der problemet med skatteunddragelsen. De store selskaber har for let spil, og mange betaler ikke deres fair andel til fællesskabet.

Tijani Hamza, der er Oxfam's øverste direktør i Ghana, påpeger også behovet for en reform af skattesystemet, så regeringen kan sikre de nødvendige offentlige indtægter til at bekæmpe fattigdom og ulighed:

“Vi skal brede skattesystemet ud, så alle er med til at betale. Og det skal selvfølgelig være progressivt, så det ikke lægger en større byrde på de fattigste, der allerede har et meget hårdt liv. Men alle andre, lige fra multinationale selskaber til nationale flyselskaber og lokale bagerier, skal være med.”

DANSK OPBAKNING TIL KAMPEN MOD SKATTESNYD I GHANA

I 2016 flyttede multinationale virksomheder over en tredjedel af deres globale overskud i skattely - 4.500 milliarder kroner. Alene i skattelylandet Irland er bliver næsten 800

FAKTABOKS

MINDRE FATTIGDOM: Ghana har oplevet stærk økonomisk vækst de seneste mange år, hvilket har været en medvirkende faktor til, at andelen af mennesker, der lever i ekstrem fattigdom, er faldet fra 49,8% i 1991 til 13,3% i 2016³⁶.

STIGENDE ULIGHED: Men uligheden stiger i Ghana, hvor gini-koefficienten er steget fra 38,4 i 1991 til 43,5 i 2016³⁷. De 10% rigeste ghanesere står nu for 32% af Ghanas totale forbrug, mens de fattigste 10% kun forbruger 2%³⁸.

LUKRATIVE SKATTEAFTALER: Hvert år mister Ghana omkring 15 milliarder kroner som følge af skatterabatter til virksomheder. Det er mere end hele landets samlede budget til uddannelse (2015-estimat)³⁹.

milliarder kroner placeret⁴⁰. Derfor er det vigtigt med en bedre international og europæisk regulering, så både fattige og rige lande har de nødvendige midler til at bekæmpe fattigdom og ulighed. Eksempelvis ved at investere i universelle velfærdsydelser såsom uddannelse.

Skadelig skattekonkurrence er tiltagende i EU og europæiske regeringer nægter at handle effektivt mod skattely inden for vores egne grænser. Når globale virksomheder kan søge ly i EU bidrager vi med den ene hånd til, at udviklingslandene mister penge, samtidig med, at vi giver bistand med den anden. Det giver ingen mening. Og Oxfam IBIS har opbakning til kampen mod skattely. På en uge samlede over 1.000 danskere hele 62.000 kroner ind til Kwetey Nartey's graverprojekt om benzinindustriens skattesnyd i Ghana. Et journalistisk projekt, der især har fokus på dem, der snyder indenfor det nuværende skattesystem.

“Basalt set handler det her jo om en masse penge, som en lille gruppe stjæler fra alle os andre. Hvis de kommer tilbage til staten kan vi bygge skoler, hospitaler og veje. For behovet er enormt. Der er områder, hvor læger ikke vil arbejde, fordi udstyret simpelthen er for ringe. Og der er børn, der aldrig får en uddannelse, fordi skolerne ligger for langt væk fra deres landsbyer,” understreger Kwetey Nartey.

36) <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

37) <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>

38) <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620837/bp-west-africa-inequality-crisis-090719-en.pdf> (side 4)

39) http://curtisresearch.org/wp-content/uploads/the_west_african_giveaway_2-1.pdf (side 12-13)

40) <https://missingprofits.world/>

KAPITEL 10.7: BEDRE KONTROL SKAL STOPPE SOCIAL DUMPING OG TVANGSARBEJDE

AF 3F, TORBEN BECHSGAARD
& AALBORG UNIVERSITET,
MARLENE SPANGER

For at måle “En ansvarlig og velstyret migrationspolitik” i en dansk sammenhæng, finder vi det naturligt at se på arbejdsmigranter i Danmark. Med det stigende antal af arbejdsmigranter i Danmark i løbet af de sidste 15 år er det danske arbejdsmarked præget af en voksende ulighed mellem danske og mange af de udenlandske arbejdstagere, hvad angår løn og arbejdsvilkår. Forskellige grupper af migranter indenfor områder som det grønne område, hotel- og restauration, rengøring, byggeri, transport og service arbejder under forhold, som danske arbejdstagere ikke arbejder under.

Denne polarisering eller ulighed skal dels forstås på baggrund af hvordan de globale markeds kræfter påvirker arbejdsmarkedet i Danmark, dels gennem arbejdskraftens frie bevægelighed og statens regulering af arbejdsmigration gennem forskellige erhvervsordninger for ikke EU-medborgere – for eksempel fodermester- og praktikantordning. Ligeledes kan polariseringen ses i lyset af udbredelsen af virksomhedsmodeller og nogle vikarbureauers rekrutteringsstrategier for billig arbejdskraft. Således gør reguleringer og arbejdsmarkedsstrukturerne det muligt for nogle arbejdsgivere, at udnytte arbejdsmigranter ved løndumping og en forringelse af deres arbejdsforhold og rettigheder i forhold

til danske arbejdstagere. Dertil udsættes nogle migranter også for forskellige former for tvang på deres arbejdsplads i Danmark.

Med Danmarks tilslutning til FN's verdensmål, skal der “faciliteters en velordnet, sikker, regelmæssig og ansvarlig migration og mobilitet af mennesker, bl.a. ved at gennemføre planlagte og velforvaltet migrationspolitikker.” Her er det vigtigt at inddrage arbejdsmarkedets parter. Disse skal sammen med staten sikre, at migrantarbejdere, der arbejder i Danmark for en kortere eller længere periode, arbejder under samme vilkår og har samme rettigheder som danske arbejdstagere, hvad angår løn og arbejdsforhold.

“Således gør reguleringer og arbejdsmarkedsstrukturerne det muligt for nogle arbejdsgivere, at udnytte arbejdsmigranter ved løndumping og en forringelse af deres arbejdsforhold og rettigheder i forhold til danske arbejdstagere. Dertil udsættes nogle migranter også for forskellige former for tvang på deres arbejdsplads i Danmark”

Med 'den danske model' er det staten, der regulerer flere lønmodtagerforhold som for eksempel a-kasseregler, barsel og arbejdsmiljøbestemmelser, mens parterne på arbejdsmarkedet forhandler og aftaler lønvilkår (herunder pension og overtidsbetaling), samt andre arbejdstagerrettigheder såsom løn under sygdom. Desuden forhandler arbejdsmarkedets parter også værn i overenskomster mod social dumping, hvor eventuelle brud herpå løses via det fagretlige system. Det er samtidig fagforeningernes opgave at organisere og oplyse arbejdsmigranterne om arbejdstagerrettigheder, mens arbejdsgivere har informationspligt om blandt andet arbejdsmiljø og ansvar for organisering af arbejdsgivere, herunder udenlandske virksomheder, der har arbejdsmigranter ansat.

KAPITEL 10.7: BEDRE KONTROL SKAL STOPPE SOCIAL DUMPING OG TVANGSARBEJDE

INDIKATOR

Det er svært at måle udviklingen i form af omfang og former, indenfor udnyttelse af arbejdsmigranter og tvangsarbejde. Det er en selvstændig anbefaling at der gøres en indsats i tæt samarbejde mellem myndigheder og andre aktører for at udarbejde en indikator på dette område. Vores bidrag er nøgletal fra den fælles myndighedsindsats mod social dumping, som kan give et indtryk af indsatsen på området.

Nedenstående tabel indikerer bl.a. at udenlandske virksomheder, der oftest beskæftiger arbejdsmigranter i Danmark, har et risikofyldt og farligt arbejdsmiljø, idet en stor og stigende andel af Arbejdstilsynets reaktioner vedrører alvorlige brud på arbejdsmiljøloven.

På trods af et stigende antal arbejdsmigranter er myndighedernes kontrol med og antallet af afgørelser i forhold til social dumping faldet siden 2015, hvilket bevillingerne til den fælles myndighedsindsats ligeledes er. Alt andet lige indikerer det en svækket bevilling til og kontrol af social dumping ved arbejdsmigration.

ANBEFALINGER

- Migrationslovgivning relateret til arbejdsmigration skal sikre migranternes rettigheder og ikke kun sikre adgang til udenlandsk arbejdskraft i Danmark.
- Strengere straffe for brugen af illegal arbejdskraft og/eller tvangsarbejde samt fratagelse af retten til at drive virksomhed for virksomhedsejere ved gentagende brug af illegal arbejdskraft eller tvangsarbejde
- En langt stærkere fælles målrettet myndighedskontrol, der har fokus på social dumping, illegal arbejdskraft, tvangsarbejde og udnyttelse af arbejdsmigranter, samt en mere kontinuerlig videndeling mellem alle aktører.
- Ændring af straffelovens bestemmelser om menneskehandel til tvangsarbejde: Begrebet tvangsarbejde bør udvides, så det kommer til at omfatte grov udnyttelse af mennesker, der er personligt eller økonomisk sårbare, herunder fokus på urimelige eller utålelige vilkår.
- Der skal etableres et offentligt informations- og rådgivningscenter rettet mod migranter før og efter migration, der, i et tæt samarbejde med alle relevante danske og udenlandske aktører, skal styrke information om og hjælp i forbindelse med migration, arbejds- og opholdsrettigheder i Danmark.

TABEL 8. BEVILLINGER TIL OG KONTROL MED SOCIAL DUMPNING

	2015	2016	2017	2018	2019	Ændring 2015-18
Arbejdstilsynets og Skattestyrelsens kontroller mod social dumping / år	9398	8400	7997	7934		-16 %
Arbejdstilsynets afgørelser pålagt udenlandske virksomheder ift. social dumping	1146	1150	943	953		-17 %
Andel af afgørelser der er alvorlige (forbud og straksforbud)	79%	82%	89%	89%		13 %
Bevillinger til myndighedsindsats hhv. Arbejdstilsyn, Skat og politi / mio. kr.	184	152	141	152	158	-17 %

Kilder:

Arbejdstilsynet; "Afrapportering af den fælles myndighedsindsats for ordnede forhold (social dumping) 2012-2018" BEU, min. svar på spm. 156 (alm.del) 2018-19 (1. samling) og FIU, min. svar på spm. 44 (2019-20-samling)

YAROS: BEDRE OPLYSNING TIL MIGRANTARBEJDERE OM DERES RETTIGHEDER

Yaros er en ung ukrainsk mand i midten af 20'erne, der fik arbejde på en dansk gård gennem erhvervsordningen for fodermestere. Han betalte en ukrainsk formidler 1.200 Euro for køb af arbejdskontrakt og andre dokumenter og ca. 2.500 kroner til den danske kontaktperson, der tog imod Yaros, da han ankom til Danmark. Denne udgift dækkede arbejdskontakten på gården i Danmark og delvis papirarbejdet i forbindelse med hans opholds- og arbejdstilladelse.

Yaros arbejdede mellem 200 til 250 timer om måneden på gården og da han erfarede, at han ikke fik betaling for sit overarbejde efter de første fire til fem måneder, sagde han op. Han fandt et nyt job som fodermester i Danmark, men måtte igen betale for den nye arbejdskontrakt hos den danske formidler.

På den nye gård oplevede Yaros igen problemer med arbejdsforholdene. Blandt andet oplevede han et pres fra

landmanden om at tage overarbejde. Han fik heller ikke udbetalt overarbejds løn, og i løbet af dagen var der ikke mange pauser. Yaros havde lejet et af værelserne i et af husene, som hørte til landmandens ejendom og da Yaros på et tidspunkt blev syg, hentede landmanden ham – han godtog ikke, at Yaros var syg.

Som Yaros fortæller:

“...en arbejdskontrakt er adgang til legalt opholdstilladelse i Danmark. Hvis du ikke har en arbejdskontrakt, så har du heller ikke et visum.”

Med visum henviser Yaros til legal arbejds- og opholdstilladelse. Mange arbejdsmigranter, som for eksempel Yaros, har svært ved at sige fra overfor arbejdsgiver og holde fast i deres arbejdsrettigheder; som Yaros videre fortæller: “Hvis jeg siger nej overfor landmanden, vil han sige til mig; okay tag hjem til Ukraine”.

Da Yaros kom ud i problemerne med den anden landmand, søgte hjælp hos den danske formidler, men han ville og kunne ikke hjælpe ham. I stedet gik Yaros til fagforeningen for at få hjælp. Fagforeningen rejste en sag mod landmanden. Ikke desto mindre valgte udlændingestyrelsen af ophæve Yaros' arbejds- og opholdstilladelse, idet landmanden fyrede ham. Temmelig desillusioneret vendte Yaros tilbage til Ukraine.

Den danske ordning for fodermestere fra ikke EU-lande overholder gældende overenskomstaftaler for løn og ansættelsesvilkår for fodermestere i Danmark. Ikke desto mindre kan arbejdsgivere på forskellig vis udnytte arbejdsmigranter, der er ansat som fodermestere, idet deres opholdstilladelse er bundet til arbejdsgiver. Dette sætter arbejdsmigranter i yderst sårbare arbejdspositioner.

FAKTABOKS

Social dumping beskriver når en arbejdstagers løn- og arbejdsvilkår sættes under pres. Det bruges ofte ved forhold, hvor udenlandske lønmodtageres vilkår ligger under danske overenskomstniveauer, men kan også referere til danske lønmodtagere uden for faglig overenskomst, da vi i Danmark ikke har en lovbestemt mindsteløn.⁴¹

Ikke-EU medborgeres arbejds- og opholdstilladelse gennem fodermester- og praktikantordningerne er bundet til den specifikke gård eller gartneri. Hvis ansættelsen ophører, mister migranten retten til at opholde sig og arbejde i Danmark. Hvis migranten finder et nyt job som fodermester, skal vedkommende på ny søge om opholds- og arbejdstilladelse.⁴²

41) <https://faos.ku.dk/arbejdsmarkedets-begreber/social-dumping/>

42) <https://nyidanmark.dk/da/Applying/Work/Herdsmen%20and%20farm%20managers>

OPFORDRING

Gennem denne rapport har vi dokumenteret status for ulighed i Danmark ud fra Verdensmål 10 og dets delmål. Det fremgår med al tydelighed, at Danmark – trods at være et rigt og relativt lige land – har betydelige udfordringer med ulighed, der på mange parametre er stigende. Der er brug for at justere kurs, hvis Danmark skal leve op til løftet om at reducere ulighed.

Vi håber, at rapporten vil være til inspiration for Regeringen og Folketingets ambitioner om at mindske ulighed. Både i arbejdet med Verdensmålene og især mål 10 i henhold til en ny handlingsplan for implementering af målene. Men i forlængelse heraf også som inspiration til Regeringens arbejde om at mindske uligheden i Danmark, som nævnt flere gange i Forståelsespapiret.

Vores rapport kommer i en spændende tid, hvor en bred vifte af aktører landet over skal inddrages i det danske baselineprojekt 'Vores Mål', der har til formål at kortlægge nationale supplerende indikatorer for alle de 17 Verdensmål. Vi håber med denne rapport at bidrage til udviklingen af indikatorer for mål 10.

Men vigtigst af alt håber vi at rapporten har været med til at slå et slag for at der skal lyttes mere til de borgere, der hver dag rammes af uligheden og dens konsekvenser. Argumenter og tal om ulighed flyver ofte rundt i den offentlige debat uden at de ulighedsramte selv bliver inddraget og hørt. I dialog med borgerne har vi forsøgt at inddrage dem og gøre rapporten til et talerør for deres frustrationer. Nu er det op til beslutningstagerne at gribe chancen og føre borgerdialogerne videre. Både for at efterleve løftet om *leaving no one behind*, men især for at komme uligheden til livs.

Ulighed i verden. Det er problemet. Derfor bringer vi mennesker sammen for at skabe fællesskab og forandring. Sammen med ActionAid kæmper vi i 45 lande for at styrke menneskerettigheder og udrydde fattigdom.

www.ms.dk

[@ActionAidDK](https://twitter.com/ActionAidDK)

Mellemfolkeligt Samvirke

[MellemfolkeligtSamvirke](https://www.instagram.com/MellemfolkeligtSamvirke)

**MELLEMFOLKELIGT
SAMVIRKE** **act:onaid**